

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Sanna Yli-Hannuksela

UUSI ETU- JA SUKUNIMILAKI JA SEN
TUOMAT MUUTOKSET VIRAN-
OMAISTOIMINTAAN

Liiketalous
2019

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Sanna Yli-Hannuksela
Opinnäytetyön nimi	Uusi etu- ja sukunimilaki ja sen tuomat muutokset viranomaistoimintaan
Vuosi	2019
Kieli	suomi
Sivumäärä	47 + 2 liitettä
Ohjaaja	Marika Teirfolk-Naarmala

Tämä tutkimus käsittelee uutta etu- ja sukunimilakia (L19.12.2017/946) ja sen tuomia muutoksia viranomaisten toimintaan. Tavoite on selvittää, miten vuoden 2019 alussa voimaan tullut etu- ja sukunimilaki on muuttunut verrattuna aikaisempaan nimilakiin. Lisäksi tutkimuksen avulla selvitetään, kuinka uusi laki vaikuttaa nimi-asioiden käsittelyyn nimiviranomaistoimessa ja millainen työnjako on muiden viranomaisten ja seurakuntien kanssa.

Tutkimuksen teorettinen viitekehys koostuu pääasiassa nimilainsäädännön laeista, lainvalmisteluista ja oikeuskirjallisuudesta. Teoriassa käydään läpi nimien ja nimilainsäädännön kehitystä, uuden etu- ja sukunimilain syntyyn vaikuttaneita tekijöitä ja suurimpia lakimuutoksia. Lisäksi käydään tarkemmin läpi, mistä uusi etu- ja sukunimilaki koostuu. Tutkimus suoritettiin laadullisena tutkimuksena, jossa toteutus tapahtui haastatteluiden avulla. Haastateltavana olivat Länsi-Suomen maistraatti ja nimilautakunta.

Saadut tutkimustulokset osoittivat, että uusi etu- ja sukunimilaki on odotettu muutos viranomaisten keskuudessa. On huomattu, että nimiviranomaisten toimissa on ollut päällekkäisyyksiä. Uuden lain on tarkoitus helpottaa ja yksinkertaistaa näitä toimia. Tutkimuksesta selvisi, että uuden lain tuomat alun haasteet saattavat näkyä vielä käsittelyajoissa. Ajan kuluessa on kuitenkin tavoitteena nopeuttaa menettelyä. Tutkimus osoitti myös, että käsittelytavoissa suurimmat muutokset ovat vielä edessä, kun sähköinen järjestelmä on vielä kehitteillä. Kaikesta huolimatta, uusi laki on otettu hyvin vastaan ja odotukset toimivista prosesseista ovat positiiviset.

ABSTRACT

Author	Sanna Yli-Hannuksela
Title	The new Act on Forenames and Surnames and its Impact on the Authorities
Year	2019
Language	Finnish
Pages	47 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Marika Teirfolk-Naarmala

This thesis studied the new Act on Forenames and Surnames and the changes it brings to the activities of the authorities. The goal was to find out how the new Act on Forenames and Surnames, which came into force at the beginning of the year 2019, has changed in comparison with the previous Name Act. In addition, the study examined how the new Act will affect the handling of name issues by the authorities and what the division of work with other authorities and parishes will be like in the future.

The theoretical framework consists of legislation, government proposals and legal literature. In theory ethical study, the development of names and names legislation is generally under review with the focus, factors that influence the emergence of the new Act on Forenames and Surnames and the biggest legislative changes. In addition, more detail is included the various areas of the new Act on Forenames and Surnames. The research was conducted as a qualitative study where the implementation was carried out through interviews. The interview was held with the West Finland Local Register Officers and Name Board.

The main outcome of this research showed that the new Act on Forenames and Surnames is an expected change among the authorities. It has been noticed that there have been overlaps in the activities of the name authorities. The aim of the law is to facilitate and simplify these activities. The Thesis also revealed that the initial challenges of the new law may still be reflected in the processing times. However, the goal is to speed up the procedure over time. The Thesis also showed that the biggest changes in the handling process are still to take place as the electronic system is still in being developed. Still, the new law has been well received and the expectations on a well working process are positive.

Keywords	name, the Act on Forenames and Surnames, changes of name legislation, authoritative
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	7
1.1	Tutkimuksen aihe.....	7
1.2	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusmenetelmä.....	8
1.3	Aikaisempia tutkimuksia.....	10
2	NIMIEN KEHITYS JA LAINSÄÄDÄNTÖ ENNEN ETU- JA SUKUNIMILAKIA.....	11
2.1	Sukunimen kehitys.....	11
2.2	Etunimen kehitys.....	13
3	MUUTOS VANHASTA NIMILAISTA UUTEEN ETU- JA SUKUNIMILAKIIN.....	15
3.1	Keskeisimmät muutokset.....	15
3.2	Muutokseen vaikuttaneet tekijät.....	17
4	UUSI ETU- JA SUKUNIMILAKI.....	20
4.1	Etunimi.....	20
4.2	Sukunimen määräytyminen aikuiselle.....	21
4.3	Sukunimen määräytyminen lapselle.....	24
4.4	Nimiviranomaiset ja heidän toiminta.....	26
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	30
5.1	Laadullinen tutkimus.....	30
5.2	Haastattelut.....	31
5.3	Haastatteluiden analysointi.....	32
6	TUTKIMUSTULOKSET.....	34
6.1	Nimiasioiden käsittely.....	34
6.2	Näkemykset uudesta etu- ja sukunimilaista ja nimi mahdollisuuksista..	37
6.3	Yhteistyö muiden nimiviranomaisten kanssa.....	38
7	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	40
7.1	Keskeisimmät tulokset.....	40

7.2 Tutkimuksen luotettavuus.....	42
7.3 Opinnäytetyöprosessin arviointi	43
7.4 Jatkotutkimusehdotukset.....	44
LÄHTEET.....	45

LIITTEET

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Haastattelukysymykset Länsi-Suomen maistraatille**LIITE 2.** Haastattelukysymykset nimilautakunnalle

1 JOHDANTO

Tasa-arvo on tärkeä asia suomalaiselle yhteiskunnalle ja Suomi onkin yksi tasa-arvon edelläkävijä. Alun perin Suomi lähti kohti tasa-arvoisempaa käytäntöä, kun naiset alkoivat tuoda esiin omaa osaamistaan ja pystyivät osoittamaan miehelle olevansa samanarvoisia. Tasa-arvon ansiosta yhteiskunta on uudistunut ja vaurastunut ajan myötä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019a.) Myös Suomen perustuslaissa (L11.6.1999/731) sanotaan, ettei ketään saa laittaa eriarvoiseen asemaan muun muassa sukupuolen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Muu mahdollinen syy voi olla esimerkiksi nimi. Nykyään tasa-arvon edistämistä ohjaa muun muassa viranomaistoiminta, jonka tulee kohdella kaikkia kansalaisia tasapuolisesti riippumatta siitä, kuinka korkea on arvoltaan tai mihin uskontokuntaan kuuluu. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019b.)

Uusi etu- ja sukunimilaki (L19.12.2017/946) on osa tämän päivän tasa-arvoisuuden toteuttamishanketta. Sen tavoite on muun muassa lisätä puolisoiden tasa-arvoisuutta ja lasten yhdenvertaisuutta nimiasioiden valossa. Nykypäivänä yksilöt haluavat yhä enemmän toteuttaa itseään ja tuoda esiin omaa identiteettiään. Tämä on seurausta sille, että nimilainsäädännön muokkaamisesta tuli ajankohtaista. Lisäksi lisääntyvän digitalisoitumisen myötä sähköinen käsittely halutaan tuoda helpottamaan nimiasioiden hoitamista. (HE 104/2017.)

1.1 Tutkimuksen aihe

Nimen antoa ja sen muuttamista säätelee etu- ja sukunimilaki, joka kumosi aikaisemman nimilain (L9.8.1985/694). Uusi etu- ja sukunimilaki tuli voimaan 1.1.2019. Se antaa velvoitteet ja edellytykset, millaiset etu- ja sukunimet ovat hyväksyttäviä. Laki myös säätelee, miten nimiä pystyy muuttamaan ja mille viranomaisille nimiasiat kuuluvat hoidettavaksi. (L19.12.2017/946.)

Uusi laki on tuonut muutoksia ja valinnanvapautta yksilöille, heidän muuttaessa omia nimiään tai päättäessään nimiä lapsille. Uusi laki on myös tuonut muutoksia

nimiasioita käsittelevien viranomaisten toimintaan. Nimiasioiden käsittelyssä siirrytään vuoden 2019 aikana porrastetusti sähköiseen käsittelymalliin. Tämä muun muassa yksinkertaistaa ja nopeuttaa asioiden käsittelyä. (Valtioneuvosto 2018.)

Nimenmuuttaminen onnistuu niitä käsittelevän viranomaisen kanssa. Suomessa se tapahtuu maistraatin välityksellä, joka on ensimmäisen asteen viranomainen nimiasioissa. Ei ole väliä mille maistraatille nimenmuutos hakemuksen toimittaa. Hakemuksen voi lähettää postitse, sähköpostin välityksellä tai käymällä maistraatin asiakaspalvelussa. (Maistraatti 2019.)

Kiinnostus aiheesta heräsi, kun vuoden 2018 syksyllä perhe- ja perintöoikeuden kurssilla ohjaaja sanoi ehdotuksen uuden nimilainsäädännön mahdollisuudesta opinnäytetyöaiheeksi. Tämä aihe jäi mieleeni vahvimmin, sillä se koskettaa monia ihmisiä iästä riippumatta. Sen ajankohtaisuus digitalisoituvassa yhteiskunnassa ja vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon alkoivat kiinnostaa. Lisäksi viranomaistyötä tehneenä, aloin pohtimaan, miten uusi laki vaikuttaa nimiasioita käsitteleviin viranomaisiin.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusmenetelmä

Nimilainsäädännössä on ollut jo pitkään ongelmia, ettei se ole nyky-yhteiskuntaan sopiva ja tarpeeksi toimiva. Eriarvoiset säännökset ja päällekkäiset normit eivät takaa nykyajalle tärkeää yhdenvertaisuutta ja toiminnan helppoutta. Tutkimusongelmana onkin, miten uusi etu- ja sukunimilaki on pystynyt edellä mainitut asiat ottamaan huomioon ja millaisia ratkaisuja niihin aletaan soveltamaan. Opinnäytetyön tavoite on antaa tietoa, miten uusi laki on muuttunut verrattuna aikaisempaan nimilakiin ja mitä mahdollisuuksia uusi laki antaa yksilöille. Lisäksi tarkastellaan, miten lakimuutos vaikuttaa viranomaisten työskentelyyn ja käytäntöihin. Käsitellään, onko uusi lainsäädäntö tuomassa lisätoita viranomaisille, helpottamassa työntekoa ja onko muutoksia jo huomattu käytännön työssä. Lisäksi selvitetään, miten kansalainen voi hoitaa omia ja läheistensä nimiasioita. Tutkimuksesta tulevat hyötymään sekä viranomaiset että kansalaiset.

Vastauksia tutkimusongelmaan on tarkoitus saada haastattelemalla nimiasioiden asiantuntijoita Länsi-Suomen maistraatista ja nimilautakunnasta. Tämän opinnäytetyön tutkimus pohjautuu kolmeen tutkimuskysymykseen, jotka liittyvät uuteen etu- ja sukunimilakiin ja nimiviranomaisten toimintaan. Ongelmiin on tarkoitus saada vastauksia soveltaen laadullista tutkimusta. Tutkimuskysymykset ovat:

- Miten uusi etu- ja sukunimilaki vaikuttaa nimiasioiden käsittelyyn?
- Millainen näkemys nimiviranomaisilla on uudesta etu- ja sukunimilaista ja sen tuomista nimi mahdollisuuksista?
- Miten yhteistyö muiden nimiviranomaisten kanssa toimii?

Etu- ja sukunimilaki on tuore lakimuutos, jolloin se rajaa jo itsessään pois mahdollisia tutkimuskohteita. Ajan kuluessa saadaan vasta nähdä, kuinka uusi laki tulee vaikuttamaan esimerkiksi yksilöihin ja sitä kautta yhteiskuntaan ja muiden viranomaisten toimintaan, esimerkiksi poliisiin. Nimiasioiden kanssa työskentelevät viranomaiset ovat kuitenkin jo vuoden alusta asti työskennelleet uuden lain tuomien säännöksiä parissa, jolloin heillä on eniten näkemystä ja kokemusta aiheesta.

Aihetta tutkitaan lainsäädännön, hallituksen esityksien, tuomioistuimien päätöksiä ja oikeuskirjallisuuden avustuksella. Lisäksi hyödynnän oleellisten viranomaisten ja muiden luotettavien sivustojen internetsivuja ja julkaisuja. Tutkimusta tarkastellaan oikeusdogmaattisesta ja sen tulkitsemisessä käytetään systemaattista tulkintaa. Tarkoituksena on tulkita oikeusnormeja ja pohtia uuden ja vanhan nimilainsäädännön eroja. (Hirvonen 2011.)

Opinnäytetyön teoriaosuus koostuu kolmesta pääkappaleesta. Niiden tavoitteena on perehdyttää lukija nimen muotoutumisen teoriaan ja käydä läpi keskeisimpiä käsitteitä. Tarkoituksena on antaa tietoa nimien kehityksestä ja lainsäädännöstä ennen uutta etu- ja sukunimilakia. Tarkastellaan myös, mitkä asiat ovat vaikuttaneet nimilainsäädännön muuttumiseen ja mitkä asiat ovat muuttuneet. Lisäksi käydään läpi tarkemmin, mistä uusi etu- ja sukunimilaki koostuu. Teoriaosuus pohjautuu pääasiassa kirjallisuuteen, lainsäädäntöön ja hallituksen esitykseen.

Empiirisessä osassa tutustutaan aluksi tutkimuksen toteutukseen ja käydään tarkemmin läpi tutkimusmenetelmää. Analysoidaan tutkimuksesta saatuja tuloksia ja pohditaan tutkimuksen luotettavuutta. Lopuksi käydään läpi keskeisimmät tutkimustulokset, pohditaan kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessin onnistumista ja kerrotaan opinnäytetyöprosessin aikana esille nousseita jatkotutkimusehdotuksia.

1.3 Aikaisempia tutkimuksia

Tutkimukseni aihe on hyvin ajankohtainen, sillä uusi etu- ja sukunimilaki on tullut voimaan vuoden 2019 alusta. Tutkimus luo havaintoja uuden etu- ja sukunimilain muutoksista, sillä niitä ei ole paljoa ehditty vielä tutkia. Työni tuottaa uutta tietoa heti alusta alkaen uuden lain käyttöön otosta ja toimivuudesta. Muutamia aikaisempia pro graduja ja opinnäytetöitä on tehty liittyen nimilakiin. Muun muassa Haapalainen (2011) opinnäytetyössään ”Alaikäisen lapsen sukunimi ja sen muuttaminen” tutkii lapsen sukunimen muutosprosessia ja sen tuomia käytäntöjä viranomaistointintaan. Myös Korpivaara (2005) käsitteli pro gradussaan ”Hämäläinen vai Khyamyalyaynen? inkerinsuomalaisten paluumuuttajien nimien muutoksista” yhtenä osana nimikäytännön kehittymistä. Aikaisempia tutkimuksia ei kuitenkaan ole suoraan viitaten uuteen nimilainsäädäntöön, mikä loisi uutuusarvoa tälle työlle.

2 NIMIEN KEHITYS JA LAINSÄÄDÄNTÖ ENNEN ETU- JA SUKUNIMILAKIA

Nimien kehittämisellä ja käytöllä on pitkä historia ennen kuin lait ovat edes alkaneet säädellä nimien käyttöä. Suomessa sukunimiä on säädelty vuodesta 1920 asti, kun ensimmäinen sukunimilaki (328/20) astui voimaan. Myöhemmin vuonna 1946 tuli voimaan etunimiä säätelevä etunimilaki. (Kotimaisten kielten keskus 2019.) Tässä luvussa käsitellään tarkemmin, miten nimien käyttö ja nimilainsäädäntö on syntynyt ja kehittynyt tähän päivään. Ensimmäisenä tarkastellaan sukunimen kehittymistä ja tämän jälkeen etunimen.

2.1 Sukunimen kehitys

Ei ole selvää määritelmää, milloin ja mistä ensimmäiset sukunimet ovat suomalaisille syntyneet. Sukunimistö on syntynyt vuosisatojen ajalta, eri tavalla ja eri syistä. Osalla ihmisistä oli sukunimen kaltainen nimitys käytössään ja osalla ei ollut mitään. Sukunimiä pidettiin myös niin sanotusti lisäniminä, jotka yksilöivät paremmin ihmisiä. Kehitys alkoi keskiajalla Euroopassa, josta sukunimet tulivat ajan kuluessa uutena innovaationa Suomeen. Sukunimet kehittyivät säätyjen mukaan Ruotsin vallan aikaan. Ensimmäisenä sukunimien käyttö levisi ylimpiin yhteiskuntaluokkiin ja sieltä vähitellen alempiin. Eri säädyille syntyi erilaisia sukunimiä, joista pystyi pääättelemään yhteiskuntaluokan. (Mikkonen & Paikkala 1992, 13.)

Sukunimien lajittelua tapahtui myös Itä- ja Länsi-Suomen välillä. Itä-Suomessa on 1200-luvulta peräisin talonpoikaisten käytössä olleita nimiä. Itä-Suomessa oli rikkaimmilla käytössä vanhat perinteiset sukunimet. Siellä niiden synty perustuu yhteiskunnan elinkeinoihin ja oikeusjärjestelmään. Sukunimet muodostuivat muun muassa suvun vanhimman mukaan, ammattinimityksen tai eläintennimityksiin perustuen. Länsi-Suomessa sukunimet pohjautuivat enemmän talon tai tilan mukaan. Nimet toimivat enemmän osoitetietoina kuin mahdollisina sukuniminä. Nimi siis muuttui, jos asuinpaikka muuttui. (Paikkala 2018; Paikkala 2004, 109–110.)

1800-luvulla alkoi tapahtumaan merkittäviä kehitysaskelia sukunimikäytännön suhteen. Yhteiskunnalliset, poliittiset ja taloudelliset olot alkoivat muuttua, kun

Suomi irtautui Ruotsin vallan alta. Alkoi oman kansallisen identiteetin luominen, sillä haluttiin erottua sekä ruotsalaisuudesta että venäläisyydestä. Suomessa alkoi kehittyä oma yhtenäinen kieli ja raha. Myös etunimiä alettiin muokata suomalaiseen muotoon. Näiden seurauksena huomattiin, ettei kaikille ole sukunimeä. Sukunimeä alettiin samalla pitämään yhtenä kansallisena symbolina. Se tarkoitti, että sukunimellinen henkilö on itsenäinen yksilö, joka pystyy toimimaan yhteiskunnassa. Virallisia sukunimiä oli ainoastaan säädetty virkamiesten ja aateliston osalta. (Paikkala 2018; Paikkala 2004, 111–112; Närhi 1996, 53.)

Kansallisuuden korostamisen ja sukunimettömyyden seurauksena oli 1900-luvun alussa suurnimenmuutto. Sen tarkoituksena oli, että kansalaiset saisivat sukunimen ja mahdollisesti ruotsin ja venäjänkieliset sukunimet muutettaisiin suomalaiseen muotoon. Noin 25 000 henkilöä sai kampanjassa uuden sukunimen, vaikka toiminta perustui vapaaehtoisuuteen. (Närhi 1996, 33–35, 53.)

Suomen kehittyessä annettiin ensimmäinen sukunimilaki (L328/20) vuonna 1920. Se velvoitti kaikkia kansalaisia hankkimaan sukunimen. Lain tarkoitus oli saada yksinkertaistettua käytännön toimia, sillä järjestöt ja organisaatiot alkoivat luomaan rekistereitä asiakkaistaan ja käyttäjistään. Yhteiskunnan muuttuessa tuli aika uudistaa lakia (L694/1985) vuonna 1985. (Paikkala 2004, 584–585; L9.8.1985/694.)

Uuden sukunimilain perusteena oli yksinkertaistaa nimenmuutoksia ja luoda tasa-arvoinen mahdollisuus sukunimen valintaan avioituessa. Lisäksi lakimuutokseen velvoitti Yhdistyneiden kansakuntien (YK) yleissopimus naisen syrjinnän poistamiseksi kaikissa perhesuhteisiin liittyvissä asioissa. Suomessa kyseinen YK:n yleissopimus tuli voimaan vuonna 1986. (Paikkala 2012.)

Aikaisemmin nimiviranomaisen tehtäviä hoitivat muun muassa väestörekisterinpitäjät ja lääninhallitus. Uuden lain myötä syntyi nimilautakunta, jonka tehtävänä oli toimia asiantuntijana nimiasioissa, ratkaista nimiongelmia ja turvata yhdenmukaisuutta. Lisäksi nimilautakunnan tehtäviin kuului tehdä oikeusministeriölle lakialoitteita liittyen nimilainsäädäntöön. (Närhi 1996, 143–145.)

Sukunimilaki muuttui selkeästi vuonna 1991, kun se täydentyi etunimilain (L1265/1945) kanssa yhteiseksi nimilaksi (L9.8.1985/694). Nimilakia on myöhemmin vuosien kuluessa muokattu useita kertoja. Uudistuksien tarkoitus on ollut tuottaa yhä tasa-arvoisempaa ja yksinkertaisempaa lainsäädäntöä sekä suojata nimistökulttuuriamme. (Närhi 1996, 146–147; HE 104/2017.)

2.2 Etunimen kehitys

Alun perin vanhimmat nimet viittaavat siihen, että ihmisellä oli vain yksi nimi, jota kutsuttiin yksilönimeksi. Ihmiset elivät lähtökohtaisesti samassa paikassa ja ympärillä olevat ihmiset olivat tuttuja. Näissä pienissä yhteisöissä yksi nimi riitti, jotta muut ihmiset tiesivät kuka henkilö oli kyseessä. Lisäksi ei ollut hallintoa, joka vaatisi tarkkaa yksilöintiä henkilöistä. (Kiviniemi 1982, 29.)

Yksilönimien kehitys voidaan jakaa kahteen aikakauteen, kristinuskon aika ja esikristillinen aika. On useita teorioita, miten erilaisten nimien syntyminen on tapahtunut ennen kristinuskoa. Niistä ei ole paljoa löytynyt tietoa, sillä suurin osa sen ajan asiakirjoista on tuhoutunut. On kuitenkin huomattu, että esikristillisen ajan nimet ovat antaneet vaikutteita nykyajan sukunimistöön ja paikannimiin. Yleisimpänä teoriana voidaan pitää, että nimemme ovat saaneet alkunsa jo Kivikaudella, jonne myös suomensukuiset juuret ajoittuvat. Nimistö on saanut kehitystä suomalais-ugrialaisten kielten kantajista, germaaneista ja muualta Skandinaviasta. Lisäksi kansantarinoilla on ollut jonkin verran merkitystä nimien käyttöön ja muotoutumiseen. (Kiviniemi 1982, 33–35, 37.)

Kristinuskon tullessa Suomeen noin 1000-luvun alkupuoliskolla, alkoi se vaikuttaa vahvasti suomalaisten nimistöön. Kristinuskoko alkoi levitä Skandinaviaan Saksasta ja saavutettuaan Suomen alkoi kristinuskoon perustuvat nimet syrjäyttää vanhaa omakielistä nimistöä. Uskonnollisuuden omaksuminen ja sen toimintatavat johdattivat ihmisiä muuttamaan nimiään. Leviäminen tapahtui ensin Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa noin vuoteen 1150 mennessä ja viimeisenä se tavoitti Lapin vuosien 1600–1700 vaiheessa. Nimivalikoima oli tässäkin vaiheessa vielä vähäinen, sillä yleensä annettiin vain yksi nimi, joka pohjautui raamatullisiin nimiin. (Kiviniemi 2006, 230–231, 234–235; Kiviniemi 1982, 60; Mikkonen 2007.)

1500-luvun jälkeen voidaan sanoa alkaneen kehityksen aikakausi etunimissä. Yleisiä hallintoja luotiin ja hiljalleen Suomeen alkoi levitä kahden tai jopa kolmen etunimen käyttö. Aluksi se sijoittui vain korkealuokkaisten piiriin, josta se ajan myötä laskeutui myös talonpoikaisväestön keskuuteen. Tällöin nimien kirjoitustyyli saattoi poiketa huomattavasti puhekielen nimistä. Nimet saatettiin sanoa suomeksi, mutta kirjoitusasu jäljitteli yleensä ruotsalaista kirjoitustapaa. Vasta vuonna 1946 tuli voimaan ensimmäinen etunimilaki (L1265/1945), jonka johdosta ihmisten nimiä täytyi alkaa käyttämään ja kirjoittamaan samalla tavalla kuin kirkonkirjoihin oli merkitty. Lisäksi nimi, jonka sai kasteessa, oli toimiva pääsääntöisenä virallisena nimenä. Pojat eivät saaneet käyttää tyttöjen nimiä ja tytöt eivät poikien. Laki helpotti rekisterinpitäjiä ja loi järjestystä ihmisten tunnistettavuuteen. (Kiviniemi 1982, 35, 180; Paikkala 2019; Mikkonen 2007; L1265/1945.)

Mikkosen (2007) mukaan etunimistö on herkkä ottamaan vaikutteita erilaisista kulttuureista ja kuluvan ajan aatteista. Esimerkiksi 1800-luvulla Suomeen rantautuivat romanttiset aatteet, jotka loivat uusia etunimiä ihmisille. Ensimmäinen nimi perustui ajan henkeen sopivaksi ja vasta toinen nimi saattoi tulla suvusta. Tämän seurauksena voidaan pitää nykyajan erikoisten ja yksilöivien nimien käyttöä ajan mukaisena, sillä oman identiteetin korostaminen on merkittävää.

Myöhemmin haluttiin erillisten etu- ja sukunimilakien säädöksiä ajantasaistaa ja luoda yhtenäisempi lainsäädäntö. Tämän perusteella syntyi nimilaki (L9.8.1985/694), joka kokosi yhteen lakiin henkilönimiä koskevat asiat. Etunimilakiin liittyviä asioita ei juuri muutettu nimilakiin, ainoastaan täsmennettiin lainkohtia. (Närhi 1992.)

3 MUUTOS VANHASTA NIMILAISTA UUTEEN ETU- JA SUKUNIMILAKIIN

Tämä luku käsittelee keskeisimpiä muutoksia nimilain ja uuden etu- ja sukunimilain välillä. Perehdytään tekijöihin, jotka ovat vaikuttaneet nimilainsäädännön muutoksiin. Nimilainsäädännön uudistus on monien muutoksien ja syiden summa, jotka vaativat lainsäädännön muuttamista ajantasaisemmaksi.

Nimilainsäädännön muuttuminen oli osa pääministeri Sipilän hallituksen sääntelyn sujuvoittamista koskevaa kärkihanketta. Nimilautakunta on kesä- ja syyskuussa 2015 antaneet myös aloitteet nimilain muuttamisesta oikeusministeriölle. Eduskunta hyväksyi uuden etu- ja sukunimilain (L19.12.2017/946) 28.11.2017, joka kumosi aikaisemmin voimassa olleen nimilain (L9.8.1985/694). Uusi etu- ja sukunimilaki tuli voimaan 1.1.2019. (Eduskunta 2018; Oikeusministeriö 2016.)

3.1 Keskeisimmät muutokset

Uusi etu- ja sukunimi laki antaa lisää valinnanvapautta ja tuo nimilainsäädännön nykypäivään sopivaksi. Tavoite on ollut helpottaa nimiasioiden menettelyä ja siirtä sähköiseen käsittelyyn. (HE 104/2017.) Suurimmat käytännön muutokset näkyvät uuden etu- ja sukunimilain myötä etunimien määrässä ja mahdollisuudessa ottaa käyttöön yhdistelmäsukunimi. (Väestörekisterikeskus 2018a.)

Vanhan nimilain mukaan etunimiä on voinut olla enintään kolme. Uuden lain myötä etunimimäärä nousi neljään nimeen. Etunimeksi voi myös valita nimen, joka ei ole perinteistä kotimaista nimikäytäntöä, mutta se on vakiintunut suomalaiseen käytäntöön. Enää eivät siis vain kieli ja kulttuuri määrittele nimen vakiintumista. Esimerkiksi jos nimi on käytössä toisella sukupuolella ja taas toisella sukupuolella on jonkin verran käytössä sama nimi, tulee se automaattisesti uuden lain myötä sallituksi molemmille sukupuolille. (Väestörekisterikeskus 2018a.)

Lapsen nimenantovelvollisuus nousee aikaisemmasta kahdesta kuukaudesta kolmeen kuukauteen. Nimi tulee ilmoittaa joko suoraan maistraattiin tai evankelis-lu-

terilaisen tai ortodoksisen kirkon seurakunnalle. Lisäksi lapselle annettavaan nimeen liittyviä esteitä tutkitaan tarkemmin. Tällä pyritään siihen, että lapsen etu tullaan ottamaan paremmin huomioon. Esimerkiksi nimestä johtuvaa haittaa tullaan arvioimaan eri tasolla lapsen nimenannossa kuin aikuisen ihmisen nimen vaihdossa. (Valtioneuvosto 2018; L946/2017, 3:22§)

Uuden lain myötä kaikki aikaisemmin käytössä olleet sukunimet ovat edelleen suojattuja, mutta uusia sukunimivariaatioita on mahdollista ottaa käyttöön. Jos haluaa vaihtaa sukunimeään, voi sen muuttaa mihinkä tahansa aikaisemmin itsellä olleeseen sukunimeen. Aikaisemmasta nimilaista poiketen, puoliset voivat myös ottaa sukunimeksi yhdistelmäsukenimen. Siinä ei ole väliä, missä järjestyksessä puolisojen sukunimet ovat. Esimerkiksi toinen puoliso voi ottaa Virtanen-Korhonen ja toinen Korhonen-Virtanen sukunimen. Lisäksi yhdistelmäsukenimen voi periyttää lapsille uuden lain määäämin edellytyksin. Näin lapselle saadaan nimi yhteys kumpaankin vanhempaan eikä vanhempien ei tarvitse luopua omasta nimi-identiteetistään. Lapselle voidaan antaa myös vierasperäinen sukunimi toisen valtion nimikulttuurista. Vanhemmilla tulee tässä tapauksessa olla kyseisen maan kansalaisuus tai muu samankaltainen yhteys kyseiseen valtioon, jonka nimikulttuurista lapsen sukunimi halutaan. (Väestörekisterikeskus 2018a; Valtioneuvosto 2018.)

Uusi laki antaa myös selkeitä säännöksiä avoparien yhteisen sukunimen saamiseen. Nimioikeuteen perehtynyt Kangas toteaa Helsingin Sanomien haastattelussaan, että aikaisemmassa nimilaissa ei ollut säännöksiä liittyen avopuolisoihin. Nimilautakunta puolsi kuitenkin avopuolisoiden yhteistä sukunimeä, jos heillä oli yhteinen lapsi. Kankaan mielestä tämä oli loukkaava niitä kohtaan, jotka eivät voi saada lapsia. Uuden lain mukaan lapsettomat puoliset voivat ottaa käyttöönsä yhteisen sukunimen, jos he ovat asuneet yhdessä vähintään viisi vuotta tai heillä on yhteishuoltajuudessa lapsi. Lisäksi nimen muuttamiseen tulee olla avopuolison suostumus. (Kangas 2019; L19.12.2017/946, 2:16§.)

Uusi etu- ja sukunimilaki ohjaa myös nimiviranomaisia, joiden tehtävien hoitamista on pyritty uudella lailla tehostamaan ja tuomaan toimintaa kohti digitalisoituvaa yhteiskuntaa. Uuden lain myötä nimiasioihin liittyviä viranomaisten päällekkäisiä

toimintoja selkeytetään ja sitä kautta nimihakemuksien käsittelyaikoja saadaan lyhennettyä. Paperillisten ja sähköisten lomakkeiden lisäksi on tulossa sähköinen palvelu, joka helpottaa sekä viranomaisten että asiakkaiden toimintaa. Sähköisen palvelun kautta pystyy tulevaisuudessa ilmoittamaan ja muuttamaan nimiä helposti. Sen kautta yksinkertaisten hakemuksien on tarkoitus hoitua automaattisen käsittelyn avulla ja vain ongelmatilanteissa sähköinen palvelu ohjaa asian manuaaliseen viranomaisarviointiin. Tarkoitus on myös, että nimilautakunnan lausuntoja tarvittaisiin nykyistä vähemmän. (Väestörekisterikeskus 2018b; HE 104/2017.)

3.2 Muutokseen vaikuttaneet tekijät

Tärkeimpänä nimilainsäädännön muutoksen tekijänä voidaan pitää maailman kehittymistä ja sitä kautta tullutta väestöllistä muutosta. Maahanmuutto on alkanut kasvaa tasaisesti 1900-luvun alkupuoliskolta lähtien tilastokeskuksen tutkimuksien mukaan. Vuonna 1995 maahanmuuttajia oli noin 13 000 ja vuonna 2017 luku oli yli 30 000. Maahanmuutosta johtuen Suomeen on tullut yhä enemmän erikoisempia nimiä, jotka eivät välttämättä ole lainsäädäntömme mukaisia. Muun muassa muiden maiden nimikulttuurin piiristä tulleilla henkilöillä voi olla enemmän kuin kolme etunimeä. Uuden etu- ja sukunimilain myöntämä neljän etunimen käyttö antaa yhtäläisen oikeuden nimen muodostukseen Suomessa syntyneille. (Oikeusministeriö 2017; Tilastokeskus 2018.)

Suomalainen perherakenne on muuttunut ajan myötä. Vanhan nimilain aikaan oli yleisempää, että vanhemmilla oli yhteinen sukunimi, kun lapsi syntyi. Nykyään avoliittojen määrä on kasvanut, uusperheitä on enemmän ja lapsia hankitaan vanhempina kuin aikaisemmin. Lisäksi vanhemmat säilyttävät helpommin oman sukunimensä avioituessaan, sillä se on osa heidän identiteettiään. Vanha nimilaki ei antanut mahdollisuutta pitää yhteyttä molempiin vanhempiinsa nimen kautta, jos vanhemmilla oli eri sukunimi. Seurauksena näistä uusi etu- ja sukunimilaki antaa mahdollisuuden lapsen käyttäessä yhdistelmä-sukunimeä. Tämä pyrkii siihen, että nimenanto olisi yksilöllisempää. (Oikeusministeriö 2017.)

Perherakenteiden ja maahanmuuton johdosta on myös, että väestö on kansainvälistynyt ja perheen syntyessä eri kulttuurit yhdistyvät. Lapsella on silloin oikeus saada

perimänsä näkyviin nimessään. Aikaisempi nimilaki ei ottanut tarpeeksi huomioon muiden maiden nimikäytäntöä, jonka vanhemmat olisivat halunneet ottaa huomioon lapsen nimessä. Tilanne ei ollut oikeudenmukainen lapsen edun ja myöhemmin hänelle syntyvän identiteetin kannalta. Uusi laki mahdollistaakin sukunimen muostumisen vieraan valtion nimikäytännön mukaan, jos lain ehdot täyttyvät. (Oikeusministeriö 2017; L19.12.2017/946.)

Tasa-arvoisuuden kehitys otti askeleen eteenpäin, kun vuonna 2017 avioliittolaki (13.6.1929/234) hyväksyi samaa sukupuolta olevien henkilöiden avioliiton lailliseksi. Tämän johdosta myös nimilainsäädäntöä haluttiin muuttaa yhdenvertaiseen suuntaan. Aikaisemman nimilain voimassa ollessa on pidetty epätasa-arvoisena, että vain toinen puolisoista voi käyttää yhdistelmäsukenimeä. Lisäksi yhdistelmäsukenimellä oli tarkka kirjoitusmuoto. Nykyään uusi laki sallii molempien puolisoitten ottavan yhdistelmäsukenimen ja nimen kirjoitusmuoto voi olla täysin erilainen molemmilla. (Oikeusministeriö 2017.)

Uudissukenimet ovat alkaneet olla suosittuja kansan keskuudessa, sillä se antaa mahdollisuuden täysin uuden identiteetin luomiseen. Ennen uutta lakia tuli selvittää sen hetkisestä sukenimestä koitua haitta ja esittää mahdolliset perustelut, miksi haluaa uuden sukenimen. Ennen nimeä pidettiin myös tunnustetietona, mutta nykyään nimet ovat korvaantuneet henkilötunnuksilla. Lisäksi aikaisemman lain aikaan uutta sukenimeä voitiin pitää tulkinnanvaraisena, sillä se saattoi tarkoittaa täysin uutta uudisnimeä tai henkilölle itselle uutta sukenimeä. Myös sukenimi, joka on ollut aikaisemmilla esivanhemmilla, voidaan hyväksyä uudissukenimeksi. Ennen ei ole ollut tarkkaa määritelmää sillä, kuinka vanha esivanhempien sukenimi voi olla. Ainoastaan Korkein hallinto-oikeus on tehnyt asiasta ennakkopäätöksen (KHO:2013/2980). Uuden lain myötä vanhoillisista ja epäselvistä ilmaisuista on pyritty poistumaan. (Oikeusministeriö 2017.)

Nimihakemusmäärien kasvu, erityisesti sukenimien muutoshakemukset ovat olleet pitkään nousussa. Tämä on aiheuttanut nimiasioista käsitteleville viranomaisille suurempia työmääriä ja siitä johtuen käsittelyajat ovat pidentyneet. Näistä syistä, uusi etu- ja sukenimilaki on ottanut huomioon nimiasioitten uudelleen menettelyn.

Käytäntöä pyritään automatisoimaan enemmän sähköisen menettelyn avulla, joka kuuluu osaksi julkisten palveluiden digitalisoitumista. (Oikeusministeriö 2017.)

Lisäksi työnjako maistraattien ja nimilautakunnan välillä ei ole ollut kovin selkeä ja sama työ on tehty kahteen kertaan molempien viranomaisten toimesta. Ei ole tarkoituksena pitkittää nimen käsittelyprosessia, jos nimilautakunnan lausunto on tiedettävissä ja ratkaisu voitaisiin saada nopeammin suoraan maistraatista hoidettuna. Hakemusasioiden selkeyttäminen ja keventäminen on tarpeellinen muutos uudessa laissa. Tehokkaampi ja nopeampi nimenmuutosprosessi hyödyntää sekä kansalaisia että viranomaisia. (Oikeusministeriö 2017.)

Nimijärjestelmän yksi tärkeimmistä velvoitteista on ollut monia vuosia sama, kaikilla on oltava etu- ja sukunimi. Tämä on toiminut hyvin ja se on edelleen ajanmukaista. Kuitenkaan kansalaiset eivät ole pystyneet toimittamaan nimivelvoitteita aikaisemman nimilain määrittelemässä kahden kuukauden määräajassa viranomaiselle. Viivästymiseen ovat vaikuttaneet isyyden vahvistamisiin liittyvät toimet ja lapsen nimen ilmoitus vasta kasteen yhteydessä. Näiden seurauksena nimenilmoitusmääräajan oli tarpeen muuttaa kolmeen kuukauteen. (Oikeusministeriö 2017.)

4 UUSI ETU- JA SUKUNIMILAKI

Aikaisempi nimilaki oli nykyisessä muuttuvassa yhteiskunnassa vanhoillinen. Uuden lain myötä on tarkoitus suojata perinteinen nimikulttuuri, mutta samalla antaa tilaa kansainväliselle nimistölle. Tavoite on myös turvata paremmin lapsen etu nimen liittyvässä päätöksenteossa. Lisäksi nimiasioiden käsittelyä viranomaistoi-
messa sujuvoitetaan ja puretaan päällekkäisiä normeja. (HE 104/2017.) Kankaan (2019) mukaan viranomaiset ovat tehneet yhden vuosikierron aikana yli 110 000 nimiratkaisua, joten sujuva käsittely on elinehto. Tässä luvussa tullaankin perehtymään tärkeimpiin nimen muotoutumisen velvoitteisiin ja uuteen etu- ja sukunimi-
lakiin (L19.12.2017/946). Tarkastellaan myös, miten muutokset tullaan toteutta-
maan.

4.1 Etunimi

Jokaisella ihmisellä tulee olla vähintään yksi etunimi. Uuden lain mukaan etunimiä saa olla enintään neljä. Yhdysmerkillä yhdistetty etunimi lasketaan yhdeksi nimeksi, esimerkiksi Marja-Liisa. Nimivelvoite täyttyy, kun rekisteriin tehdään merkintä. Nimenantovelvollisuus koskee kaikkia, joilla on kotipaikka Suomessa. Nimen saa valita vapaasti, kunhan se täyttää lain ehdot. Etunimi voi valita antamalla jo rekisterissä olevista nimistä tai kokonaan uusia etunimiä. Etunimi ei kuitenkaan saa aiheuta pahennusta, haittaa tai olla muuten soveltumaton. (L19.12.2017/946, 1§; Kangas 2013, 134, 147.)

Etunimen tulee olla sekä sisällöltään että kirjoitusasultaan sopiva, vakiintunut samalle sukupuolelle ja ei saa olla sukunimen kaltainen. Poikkeuksina näihin on kuitenkin, jos samaa etunimeä on käytössä molemmilla sukupuolilla, vähintään viidellä henkilöllä. Näin voidaan antaa sama nimi sekä tytölle että pojalle. Lisäksi kansalaisuuden tai muun perhesuhteen perusteella oleva yhteys toiseen valtioon, voidaan hyväksyä poikkeavana tekijänä. Toisesta valtiosta tuleva etunimi tulee olla vakiintunut kyseisessä maassa. Poikkeuksena voidaan pitää myös uskonnolliseen tapaan perustuvaa etunimikäytäntöä. Lisäksi sisaruksille tai puolisisaruksille ei voi antaa samaa ensimmäistä etunimeä. Poikkeuksia tällaisiin tapauksiin tulee uusper-

heiden syntymisvaiheessa, jolloin yhteen muuttavilla aikuisilla voi olla samannimiset lapset aikaisemmasta elämänvaiheesta. (L19.12.2017/946, 2§– 3§; Kangas 2013, 147.)

Erityisesti lapsen etua pyritään suojaamaan monissa säännöksissä ja laeissa. Muun muassa Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus sisältää maininnan, että lapsi on rekisteröitävä heti synnyttyään ja hänellä on alusta asti oikeus nimeen ja kansalaisuuteen. Lapsen nimestä päättää ensisijaisesti huoltaja tai huoltajat. Lapsen etu- tai sukunimeä muutettaessa on otettava huomioon alaikäisen mielipide, jos hän on ikäänsä ja kehitykseensä nähden tarpeeksi ymmärtäväinen tilanteestaan. Tämän johdosta voidaan olettaa, että 15 vuotta täyttänyt lapsi voi itse muuttaa nimensä ja ymmärtää seuraukset. Lisäksi alaikäisen lapsen ollessa vähintään 12 vuotta, ei hänen nimeänsä voida muuttaa ilman hänen itsensä kirjallista suostumusta. (Kangas 2013, 133–135; HE 104/2017.)

4.2 Sukunimen määräytyminen aikuiselle

”Jokaisella tulee olla sukunimi (L946/2017, 4§).” Sukunimi on velvoite jokaiselle kansalaiselle. Aikuinen voi muuttaa sukunimeä toiseen suojattuun sukunimeen, ottaa uudissukunimen tai yhdistelmäsukenimen. Uusi laki antaa paljon uusia muotovaihtoehtoja sukunimen valintaan. Yhdistelmäsukenimen voi ottaa kuka tahansa riippumatta sukupuolesta ja siitä, eläkö avioliitossa vai ei. Sukunimien järjestyksen ja kirjoitusmuodon voi valita itse, esimerkiksi kumpi sukunimi kirjoitetaan ensin ja tuleeko yhdysmerkkiä. Ainoat velvoitteet yhdistelmäsukenimeen ovat, että henkilöllä tulee olla oikeus käyttää kyseisiä sukunimiä ja enintään kaksi sukunimeä voi yhdistää. (L19.12.2017/946, 4§– 5§, HE 104/2017.)

Etu- ja sukunimilain pykälässä 9 todetaan, että puolisoita vihittäessä heillä säilyvät omat sukunimet, jos he eivät halua niitä muuttaa (L19.12.2017/946, 9§). Tälle löytyy perustelu jo Suomen perustuslain (L11.6.1999/731) 2 luvun 6§:stä. Sen mukaan jokainen ihminen on yhdenvertainen ja tasa-arvoa tulee edistää yhteiskunnallisesti. Näin jokaisella on oikeus valita, mitä sukunimeä käyttää.

Jos puoliset haluavat vihkimisen yhteydessä tai avioliiton aikana ottaa yhteisen sukunimen tai sukunimiyhdistelmän, tulee sen sukunimen olla vähintään toisella heistä avioliiton esteiden tutkimisen aikaan tai viimeksi naimattomana ollessaan. Mahdollista on, että toisella puolisoilla oleva sukunimiyhdistelmä voidaan ottaa molempien puolisoitten käyttöön. Vaihtoehtona on myös, että toisen puolison yhdistelmä-sukunimestä voidaan ottaa käyttöön yhteiseksi sukunimeksi vain toinen sukunimi yhdistelmä-sukunimestä. Esimerkiksi aikaisemman nimilain mukaan vain toisella puolisoilla oli oikeus ottaa oma henkilökohtainen sukunimi puolisoitten yhteisen nimen eteen. Henkilökohtainen sukunimi ei ole voinut periytyä esimerkiksi lapselle. Nykyinen uusi laki antaa luvan molempien puolisoitten käyttää yhdistelmä-sukunimiä tai osaa siitä ja ne ovat periytyviä. Puoliset saavat myös henkilökohtaisesti päättää, millainen kirjoitusasu tai millainen nimien järjestys tulee olemaan uudessa sukunimessä. Edelleen toinen puoliso voi kuitenkin ottaa käyttöön yhdistelmä-sukunimen, vaikka toinen ei ottaisiakaan. Esimerkiksi toinen puoliso on Virtanen ja toinen Mäki-Virtanen. Tämä edistää tasa-arvoa ja vahvistaa jokaisen henkilökohtaista nimi-identiteettiä. (L19.12.2017/946, 10§– 12§, 14§; HE 104/2017.)

Sukunimiyhdistelmästä voi myös myöhemmin luopua hakemusmenettelyllä. Hakija voi itse päättää kummasta sukunimestä luopuu. Jäljelle jäävä sukunimi ei ole riippuvainen siitä, onko kyseinen sukunimi jo mahdollisesti toisella henkilöllä käytössä tai suojattu toiminimenä. Säännös on sitä varten, jotta sukunimiyhdistelmästä olisi helppo luopua, sillä se voi olla ajan mittaan käytännössä haasteellinen. (L19.12.2017/946, 15§; HE 104/2017.)

Sukunimi voi muuttua muutenkin kuin avioitumisen yhteydessä. Ihmisillä on oikeus ottaa käyttöönsä jo suojattu sukunimi määrättyjen ehtojen mukaisesti. Suojattu sukunimi tarkoittaa sukunimeä, joka on jo kirjattu väestötietojärjestelmään ja sitä käyttää elossa oleva henkilö. Ensimmäinen määrätty ehto on, että hakija osoittaa sukunimen kuuluneen hänelle tai hänen suvulleen korkeintaan hänestä katsottuna viidennessä sukupolvessa. Uusi laki antaa selkeät rajat, mihin asti suvun nimi perustetta voi käyttää. (L19.12.2017/946, 16§, 1mom.; HE 104/2017.)

Nykyään myös avopuolisot voivat hakea yhteisten sukunimen käyttöä, jos he ovat asuneet yhteistaloudessa vähintään viisi vuotta tai heillä on yhteinen lapsi. Nimenmuuttaminen edellyttää molempien avopuolisoiden suostumuksen. Tällä laki muutoksella on pyritty yhtenäistämään säännöstä avopuolisoiden yhteistalouden purkamista koskevan lain (26/2011) kanssa. Aikaisemman nimilain mukaan vain avopuolisot, joilla oli yhteinen lapsi, pystyivät hankkimaan yhteisen sukunimen. Tämä ei ollut tasa-arvon edistämistä, sillä kaikilla ei ole mahdollisuutta tai halua hankkia lapsia sen takia, että saisivat yhteisen sukunimen. Muutos edistää myös lapsen yhdenvertaisuutta ja mahdollisuutta nimi yhteyden kumpaankin vanhempaan. (L19.12.2017/946, 16§, 3mom.; HE 104/2017.)

Kansainvälistymisen seurauksena tulleet vierasperäiset sukunimet voidaan muuttaa kirjoitusasultaan helpompaan tai lyhempään käyttömuotoon. Esimerkiksi arabialaisista kirjaimista muodostettu sukunimi voidaan muuttaa helpompaan kirjoitusasuun. Tällä tavalla syntynyt sukunimi on hyväksytty, vaikka se olisi jollain muulla jo käytössä. (L19.12.2017/946, 16§, 2mom.; HE 104/2017.)

Uusi laki antaa myös mahdollisuuden hakea suojattua sukunimeä, joka on jo käytössä hakijan lapsella tai sisaruksella. Toisinaan hakijan on saatava suostumus suojatun sukunimen käyttämiseen kaikilta kyseisen sukunimen käyttäjiltä, joista on merkintä väestötietojärjestelmässä. Mahdollisuus on myös saada suojattu sukunimi, joka on hakijan sijaisvanhemmilla ja he antavat nimenmuutokseen suostumuksensa. Lisäksi erittäin painavan syyn tai perhesuhteiden muutoksesta johtuen, hakija voi pyytää sukunimen muutoksen. Näiden uusien säännöksiä tarkoitus on ajaa perheiden yhteenkuuluvuutta ja lapsen etua muuttuvissa perhesuhteissa. (L19.12.2017/946, 16§, 4 – 6mom.; HE 104/2017.)

Rajoittava tekijänä sukunimen muuttamiseen on se, jos sukunimi on saatu aikaisemmalta puolisoilta. Aikaisemmalta puolisoilta saatua sukunimeä ei voi antaa tulevalle puolisolalle sukunimeksi, yhdistelmäsuksunimeksi tai yhdeksi sukunimiyhdistelmän osaksi. Ei ole kuitenkaan mitään estettä, että puoliso, jolla on kyseinen sukunimi, pitäisi sen nimen itsellään. (L19.12.2017/946, 13§; HE 104/2017.)

Yksi suuri muutos uuteen etu- ja sukunimilakiin tuli uudissukunimien osalta. Uudissukunimi tarkoittaa sukunimeä, joka ei ole kenelläkään käytössä eikä sitä ole suojattu rekisterimerkinnällä. Uudissukunimelle on asetettu ehdottomia ja harkinnanvaraisia edellytyksiä, joista ainoastaan harkinnanvaraisia edellytyksiä voidaan erityistapauksissa joustaa. Nimi ei saa aiheuttaa haittaa tai olla muuten soveltumaton. Nimen tulee olla muodoltaan ja sisällöltään kotimaista käytäntöä vastaava. Lisäksi uudissukunimi ei saa olla etunimen kaltainen ja eikä koostua kahdesta tai sen yli menevästä erilleen kirjoitetusta nimestä. Uudissukunimen tulee olla sellainen, jota ei sekoiteta jo suojattuun sukunimeen, tunnettuihin yhdistyksiin tai taiteilijanimiin. Uudissukunimen sopivuudesta päättää ainoastaan viranomainen. Yleisen edun vuoksi kansalaisten itsemääräämisoikeutta on rajoitettu. (L19.12.2017/946, 17§–19§; Kangas 2019, 216–217; HE 104/2017.)

Uudissukunimellä on myös määrätty poikkeusmahdollisuudet niin kuin jo suojaetuilla sukunimillä. Säännökset ovat osittain samanlaisia. Uudissukunimi voidaan hyväksyä, jos haettava sukunimi on kuulunut hakijan suvulle hakijasta katsottuna viidennessä sukupolvessa. Uudissukunimi voi myös muuttaa kirjoitusasua helpommaksi, jos hakijalla on käytössään vierasperäinen sukunimi. Mahdollista on myös, että hakija on vedonnut sukunimen muutoksessa uskonnolliseen tapaan tai hakijan esittämä uudissukunimihakemus on muista syistä pidettävä perusteltuna. Poikkeukset edistävät muun muassa yhteenkuuluvuutta ja uskonnonvapautta. (L19.12.2017/946, 20§; HE 104/2017.)

4.3 Sukunimen määräytyminen lapselle

Jokaisen lapsen sukunimi määräytyy eri tavalla riippuen lapsen sen hetkisestä perhetilanteesta. Vaikka perherakenteet muuttuvat, ei ole tarkoitus luopua lapsen oikeudesta nimiyhteyteen vanhemman tai vanhempiensa kanssa. Suurimmat muutokset lapsen sukunimen määräytymiseen olivat yhdistelmäsukenimen käyttömahdollisuus ja lapsen sukunimeen vaikuttava määräytymishetki. (HE 104/2017.)

Lapsi saa saman sukunimen tai sukunimiyhdistelmän kuin vanhemmillaan, jos heillä on yhteinen sukunimi tai sukunimiyhdistelmä. Jos lapsella on kuitenkin vain

yksi vanhempi, tulee lapsi saamaan vanhempansa sukunimen tai sukunimiyhdistelmän. Sisarusten nimiyhteyden periaatetta voidaan pitää toissijaisena vanhempien yhteiseen sukunimeen tai sukunimiyhdistelmään nähden. Näin lapsen syntyessä perheeseen, jossa hänellä on jo alaikäisiä täyssisaruksia, tulee hänelle sama sukunimi tai sukunimiyhdistelmä kuin sisaruksillaan, vaikka yhteishuoltajuutta pitävillä vanhemmilla olisi eri sukunimet tai sukunimiyhdistelmät. Näin säilyy yhdenvertaisuus sisaruksien kesken, mutta myös vanhempien valinnanvapaus korostuu antaessaan ensimmäiselle lapselle sukunimeä tai sukunimiyhdistelmää. (L19.12.2017/946, 6§; HE 104/2017; Kangas 2019, 118–119.)

Jos vanhemmilla ei ole yhteistä sukunimeä tai sukunimiyhdistelmää, eikä yhteishuollossa olevaa lasta, on vanhemmilla lapsen sukunimen päätösvalta suurimmillaan. Lapsi saa jommankumman vanhemman sukunimen tai sukunimiyhdistelmän, sukunimiyhdistelmästä vain toisen sukunimen tai molempien vanhempien sukunimistä muokatun yhdistelmäsuksenimen. Jos lapsen yhdistelmäsuksenimi määräytyy viimeisimmän tavan mukaan, voivat vanhemmat itse päättää sukunimiensä järjestyksestä ja yhdysmerkin käytöstä lapsen sukunimiyhdistelmään. Näin korostetaan vanhempien vastuuta ja otetaan huomioon lapsen etu. (L19.12.2017/946, 6§-7§; Kangas 2019, 117.) Esimerkiksi ensimmäisen vanhemman sukunimi on Virtanen ja toisen vanhemman sukunimiyhdistelmä on Lahtinen-Virtanen. Voidaan lapselle antaa suoraan jompikumpi nimi tai näistä tehty yhdistelmäsuksenimi, joka voi olla muun muassa Virtanen-Lahtinen tai Lahtinen Virtanen. Mahdollista on myös antaa pelkkä Lahtinen.

Näistä aikaisemmista säännöksistä poiketen, voidaan määritellyissä tilanteissa ottaa lapsen sukunimi vieraan valtion nimikulttuurista. Ehtona on, että lapsella on yhteys vieraaseen valtioon, jossa lapsen sukunimi ei määräydy vanhempien mukaan. Säännös on uusi nimilainsäädännössä ja sen tarkoitus on, että lapsella tulee olla oikeus oman nimikulttuurin mukaiseen sukunimeen tai sukunimiyhdistelmään rekisteröitymisvaiheessa. ”Lapsen sukunimeksi voidaan 1–4 momentissa säädetyn estämättä valita vanhemman tai isovanhemman nimestä tai näiden molempien nimistä muodostettu sukunimi tai sukunimiyhdistelmä, jos vanhemmalla on kansalaisuutensa, avioliittonsa tai muun niihin rinnastettavan seikan perusteella yhteys vieraaseen

valtioon ja vanhempien ilmoittama sukunimi vastaa tässä valtiossa noudatettua nimenkäytäntää” (L19.12.2017/946, 6§, 5mom.). Edellä mainittua rinnastettavaa seikkaa tulee viranomaisten harkita tarkoin, sillä siihen ei esimerkiksi riitä, että on työskennellyt ulkomailla. (HE 104/2017.)

Adoptiovanhemmillä on samat oikeudet sukunimen tai sukunimiyhdistelmän määrittämiseen alaikäiselle adoptoidulle lapselle kuin biologisilla vanhemmillakin. Tämä antaa tasa-arvoisuutta adoptiovanhemmille, mutta myös takaa yhdenvertaisuutta adoptiolapsen kannalta adoptiovanhempien biologisiin lapsiin. Adoptiolapsella on kuitenkin oikeus säilyttää alkuperäinen sukunimensä tai käyttää sitä osana sukunimiyhdistelmää. Adoptioperheen biologille lapsille ei ole oikeutta käyttää adoptoidun lapsen sukunimeä. Säännökset korostavat oikeutta nimi-identiteettiin ja mitä vanhemmaksi lapsi tulee, sitä tärkeämmäksi muuttuu myös oman identiteetin luominen. (L19.12.2017/946, 8§; HE 104/2017.)

4.4 Nimiviranomaiset ja heidän toiminta

Ensiasteen nimiviranomaisena toimivat maistraatit, jotka käsittelevät nimiasioita. Nimihakemuksen tai nimi-ilmoituksen voi lähettää mihinkä tahansa maistraattiin, mutta asian ratkaisee se maistraatti, jonka toimialueella hakija asuu. Ahvenanmaalla maistraatin tehtävistä huolehtii Ahvenanmaan valtionvirasto. Erityisenä asiantuntijaviranomaisena toimii nimilautakunta, joka toimii oikeusministeriön alaisuudessa. Sen tehtäviin kuuluu antaa muille nimiviranomaisille kielitieteellistä ja väestötietojärjestelmän tietämystä. Lisäksi tuomioistuin toimii yhtenä nimiviranomaisena, sillä se voi adoption vahvistamisen yhteydessä antaa päätöksen adoptiolapsen sukunimestä. (L19.12.2017/946, 21§; HE 104/2017.)

Uusi laki nosti nimen ilmoittamiseen liittyviä määräaikoja. Lapsen etunimi, sukunimi tai sukunimiyhdistelmä tulee ilmoittaa maistraattiin tai oman kirkon seurakunnalle kolmen kuukauden sisällä lapsen syntymästä. Seurakuntien ja maistraatin täytyy selvittää nimen lainmukaisuus. Jos mahdollisia epäilyjä ilmenee, tulee asia siirtää välittömästi maistraatin ratkaistavaksi. Jos etunimi-ilmoitusta ei ole tehty määräaikaan mennessä, tulee maistraatin lähettämään ensin kehotuksen ja myöhemmin

voi ilmoittaa asiasta kunnan sosiaalihuollolle, joka huolehtii nimivelvoitteen täytymisestä. Jos kyse on sukunimestä, tulee maistraatti ensin lähettää kehoitus ja myöhemmin voi antaa lapsen synnyttäneen vanhemman sukunimen. Jos synnyttäjää ei ole tiedossa, annetaan toisen vanhemman sukunimi. Jos hänestäkään ei löydy tietoa, asian ratkaisee kunnan sosiaalihuolto. (L19.12.2017/946, 22§– 23§; HE 104/2017.)

Sukunimen muuttaminen vihkimisen yhteydessä on ilmoitettava samaan aikaan, kun pyytää avioliiton esteiden tutkintaa. Sukunimivalinta tulee siis ilmoittaa enemminkin kuin aikaisemmassa lainsäädännössä. Näin uuden lain sallimat uudet sukunimi mahdollisuudet kasvaa, jolloin sukunimen lainmukaisuuden tarkastaminen muuttuu haasteellisemmaksi. Lainmukainen sukunimi tulee näkymään avioliiton esteiden todistuksessa. Jos seurakunta epäilee sukunimen tai sukunimiyhdistelmän laillisuutta, tulee nimiasia siirtää maistraatille. (L19.12.2017/946, 24§; HE 104/2017.)

Nimenmuutoksen voi tehdä joko ilmoitus- tai hakemusmenettelyllä kirjallisesti. Niissä tulee selvittää haluttu etu- tai sukunimi ja asiasta riippuen perustelut. Nimenmuutos on aina henkilökohtainen, mutta samassa hakemuksessa voi olla useampi nimenmuutosta hakeva henkilö. Ilmoitusmenettely tapahtuu aikaisemmin mainituilla 22–24§:n mukaan. Muissa tapauksissa tulee tehdä nimenmuutoshakemus. Nykyinen laki rajaa enemmän ilmoitusmenettelyn käyttöä kuin aikaisempi. Perusteena sille on, että hakija laittaa nimenmuutosasian vireille helpommin vain yhden lomakevaihtoehdon kautta. Se edistää myös tulevan sähköisen käsittelyn käyttöä. (L19.12.2017/946, 25§– 26§; HE 104/2017.)

Nimenmuutosilmoituksista ei peritä maksua, mutta hakemusasioista peritään maksu valtion maksuperustelain (L150/1992) mukaisesti. On kuitenkin poikkeuksia, mistä hakemuksista ei peritä maksua. Yhteistä näillä maksuttomilla hakemuksilla on, että niihin liittyy julkinen intressi. Maksuttomat hakemukset liittyvät pääasiassa alaikäisen lapsen nimenmuutokseen. Esimerkiksi lapsi saa vanhempiensa yhteisen sukunimen tai isyyden kumoamisen seurauksena lapsen sukunimi muuttuu toisen vanhemman sukunimeen. Myös hakijan vaihtaessa etunimensä sukupuolen

vahvistamisen yhteydessä vastaamaan sitä sukupuolta, joka hänellä on väestötietojärjestelmässä, on maksuton nimenmuutos. (L19.12.2017/946, 28§; HE 104/2017.)

Maistraatin tulee tiedottaa uudissukunimestä julkaisemalla uudissukunimi verkkosivuillaan, jos joku tulee katsoneeksi nimen loukkaavan hänen oikeuksiaan ja olemalla muuten etu- ja sukunimilain 18§– 19§:n vastaisia. Hänellä on tällöin oikeus tehdä muistutus asiasta kirjallisesti 30 päivän sisällä uudissukunimen tiedottamisesta. Määräajan jälkeen on myös mahdollista vaikuttaa, jos asiaa ei ole vielä ratkaistu. Jos asialle ei kuitenkaan ilmene esteitä, hyväksyy maistraatti uudissukunimen. Aikaisemmassa nimilaissa muistutuksen pystyi tekemään suojattuihin sukunimiin, joihin oli pyydetty nimilautakunnan lausunto. Tästä luovuttiin, sillä muistutus myös viivästytti nimen ratkaisua. Nykyiseen lakiin muistutuksen tekeminen on rajoitetumpaa ja nimeä ei kuuluteta enää Virallisessa lehdessä. Muutos nopeuttaa käsittelyä ja vähentää kustannuksia. (L19.12.2017/946, 29§; HE 104/2017.)

Jos hakemuksen kautta saatu uusi sukunimi tai sen käyttö loukkaa toisen henkilön nimen tai tunnuksen suojaa, voi loukatuksi tullut henkilö nostaa kanteen vireille käräjäoikeuteen sukunimen menettämiseksi. Kanne tulee nostaa viiden vuoden sisällä, kun nimi on kirjattu väestötietojärjestelmään. Loukkausta arvioitaessa otetaan huomioon siitä aiheutunut taloudellinen haitta ja sukunimen harvinaisuus. Jos sukunimi tulee menetetyksi, tulee henkilön käyttää aikaisemmin ollutta sukunimeä. Tällainen menettely on tarpeellinen, sillä aikaisemmin mainittu muistutuksen tekeminen koskee vain uudissukunimiä. Sukunimen menettäminen koskee myös entuudestaan käytössä olevia sukunimiä. (L19.12.2017/946, 33§; HE 104/2017.)

Yksi tärkeimmistä muutoskohdista oli säätää selkeämmäksi nimilautakunnasta tarvittavaa lausuntoa. Aikaisempi toiminta pidensi käsittelyaikoja ja viranomaiset tekivät päällekkäisiä töitä. Nykyään maistraatin tulee pyytää nimilautakunnasta lausunto sellaisin hakemuksien kohdalla, joihin on tarpeellista saada nimilautakunnan asiantuntijalausunto. Asiantuntijuutta voidaan tarvita tilanteissa, joissa hakemus käsittelee etunimen säännöksiä, uudissukunimeä tai hakijan esivanhemmille kuulunutta sukunimeä, josta tuorein asiakirjamerkintä on ennen vuotta 1900. (L19.12.2017/946, 30§; Kangas 2019, 278–281.)

Ilmoitusmenettelyllä tehty nimiasian päätös tulee ratkaistuksi sinä päivänä, kun maistraatti tai seurakunta rekisteröi nimen väestötietojärjestelmään. Jos nimi-ilmoitusta ei voida hyväksyä suoraan, ottaa maistraatti sen käsittelyyn samalla tavalla kuin hakemusasian. Maistraatti tulee sen sitten ratkaisemaan manuaalisesti. Jos asiaan on haluttu nimilautakunnan lausunto, tulee maistraatin antama ratkaisu lähettää myös tiedoksi nimilautakunnalle. Maistraatin tulee myös itse huolehtia oikean tiedon syöttämisestä väestötietojärjestelmään. Virheen sattuessa, maistraatin tulee itse hoitaa tieto oikeaksi. (L19.12.2017/946, 31§– 32§; HE 104/2017.)

Jos maistraatin tekemä päätös ei miellytä, voi asiasta valittaa hallinto-oikeuteen hallintolainkäyttölain (L586/1996) mukaisesti. Sieltä asian voi viedä korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos se antaa valitusluvan. Valitusoikeus on niillä henkilöillä, joihin päätös vaikuttaa, esimerkiksi hakija tai muistutuksen tekijä. Lisäksi hallinto-oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden tekemä ratkaisu pitää tiedottaa nimilautakunnalle. (L19.12.2017/946, 32§; HE 104/2017.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa perehdytään tutkimuksen empiirisen osuuden toteuttamiseen ja käytettyyn tutkimusmenetelmään eli laadulliseen menetelmään. Aineistonkeruumenetelmänä käytetään haastatteluja. Haastatteluiden avulla tuotetaan havaintoja tutkimusaiheesta ja vastataan tutkimuskysymyksiin. Tutkimusongelmien pohjana käytettiin uutta lakia, jonka uusia puolia muutettiin tutkittavaan muotoon. Luvun lopussa käydään läpi haastatteluiden analysointia.

5.1 Laadullinen tutkimus

Laadullinen tutkimus eli kvalitatiivinen tutkimus on toinen tutkimusmenetelmä kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen lisäksi. Mahdollista on käyttää molempia menetelmiä yhdessä, jolloin saadaan laajempi ja tarkempi kuva tutkimuskohteesta. Tässä tutkimuksessa keskitytään kuitenkin käyttämään laadullista tutkimusmenetelmää. Laadullisessa tutkimuksessa on tarkoitus ymmärtää tutkimuskohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä. Laajempien kokonaisuuksien ymmärtäminen on tärkeämpää kuin yksittäisien lukujen tai asioiden sisäistäminen. (Jyväskylän yliopisto 2015; Alasuutari 2001, 38.)

Laadulliseen tutkimukseen on yleensä tarkoin valittu kohdejoukko, jonka avulla pyritään ymmärtämään paremmin kokonaiskuvaa. Jokaisen laadullisen tutkimuksen aineisto on ainutlaatuista, eikä sen ole tarkoitus kopioida mitään aikaisempaa toimintatapaa tai tulosta. Pääasiallisena tiedonkeruumenetelmänä on tulkita ihmisiä ja heidän sanomisiaan. Tutkimuksen tekijän tulee luottamaan omiin havaintoihinsa ja henkilöiden kanssa käymiin keskusteluihin enemmän kuin mittausvälineillä mitattuun tietoon. Aineistojen määrällä ei ole oikeastaan merkitystä, sillä yksikin tapaus tai henkilön haastattelu voi riittää riippuen tutkimusongelmasta ja työn laajuudesta. Ajatus on, että yhtäkin asiaa tarkasti tutkimalla saadaan tarpeeksi tietoa tutkittavan asian merkittävydestä, joka helposti myös toistuu yleisemmällä tasolla. Tärkeää on kuitenkin muistaa, ettei mitään tutkimusta tehdä laadullisesti yleistettävyyttä ajatellen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 164, 181–182.)

5.2 Haastattelut

Haastattelu on toiminut jo kauan yhtenä suosituimpana tiedonkeruumenetelmänä laadullisissa tutkimuksissa. Haastattelu on aina ainutkertainen tiedonkeruumenetelmä, josta voi olla sekä haittoja että hyötyjä. Hyvinä puolina haastattelussa voidaan pitää sitä, että siinä voi haastattelija itse säädellä aineiston keruuta tilanteen edellyttämällä tavalla. Lisäksi haastattelija voi helposti muuttaa kysymyksien järjestystä ja kysyä tarvittaessa tarkentavia lisäkysymyksiä. Haastattelun avulla voidaan saada lisäselvitystä kysytyistä asioista paremmin analysoimalla haastateltavan äänen sävyjä, eleitä ja olemusta. Lisäksi haastateltava voi antaa paljon enemmän informaatiota asiasta kuin haastattelija on edes odottanut. Haastetta haastatteluun tuo, että aikaa kuluu paljon haastatteluiden suunnitteluun ja sopimiseen. Lisäksi haastattelun litterointi vie aikaa ennen kuin voi alkaa perehtyä ja analysoimaan saatuja tuloksia. (Hirsjärvi ym. 2013, 204–206.)

Tässä tutkimustarkoituksessa haastattelu on systemaattinen tiedonkeruumenetelmä. Haastattelulla on tavoitteet, jotka pyrkivät olemaan mahdollisimman luotettavia ja päteviä. Tässä tutkimuksessa käytettiin haastattelutyypinä teemahaastattelu, jota voidaan kutsua myös puolistrukturoiduksi haastatteluksi. Teemahaastattelu sijoittuu strukturoidun haastattelun ja avoimen haastattelun väliin. Teemojen aihepiirit ja suuntaa-antavat kysymykset ovat mietitty etukäteen, mutta kysymyksen tarkka muoto ja järjestys voi vaihtua haastattelun aikana. Myös täydentäviä kysymykset ovat sallittuja. Haastattelun teemat valitaan tutkittavan aiheen perusteella ja haastattelijan tulee olla perehtynyt hyvin aiheeseen. Teemahaastattelu on keskusteluun perustuva tilanne, jossa haastateltava voi vapaasti puhua sen hetkisestä teemasta ja samalla vastata mahdollisiin kysymyksiin. Tällainen haastattelumuoto sopii hyvin tilanteisiin, joissa pyritään saamaan selvyyttä vähemmän tunnetuista asioista. (Hirsjärvi ym. 2013, 207–208; KvaliMOTV 2019a.)

Haastattelut koostuvat kuudesta teemasta, jotka pohjautuvat kolmeen tutkimuskysymykseen, haastateltavien taustaan ja tehtäviin. Kysymykset liittyvät nimiasioiden käsittelyyn, viranomaisten näkemyksiin uudesta laista ja nimi mahdollisuuksista

sekä nimiviranomaisten yhteistyön toimivuuteen. Haastatteluiden avulla on pyrkimys saada vastauksia näihin tutkimusongelmiin. Teemat toimivat jäsentävinä teijoinä kysymyksiens kehittelyyn ja haastatteluun. Lisäksi haastattelussa esitettiin tarkentavia lisäkysymyksiä, jos oli tarvetta. Haastateltavina olivat Länsi-Suomen maistraatti ja nimilautakunta.

Länsi-Suomen maistraatin Vaasan yksiköstä haastattelin kahta nimiasioiden parissa työskentelevää henkilöä. Toinen oli lakimies ja toinen käytännön asioiden valmistelija. Sovimme yhdessä maistraatin kanssa, että haastattelin heitä yhtä aikaa heidän työpaikallaan. Näin saisimme tutkimuskysymyksiin mahdollisimman todennukaiset vastaukset, kun kysymykset liittyivät sekä lainsäädännön muotoutumiseen että käytännön toimintaan. He antoivat minulle luvan nauhoittaa haastattelun, jolloin sain itse keskittyä kysymyksiens esittämiseen ja vuorovaikutteiseen keskusteluun.

Toinen haastateltava oli nimilautakunta, joka toimii Helsingissä oikeusministeriön alaisuudessa nimiasioiden asiantuntijaviranomaisena. Nimilautakunnan kanssa haastattelu käytiin sähköpostin välityksellä. Sähköpostihaastattelut sopivat hyvin asiantuntijoiden haastatteluihin ja se on suhteellisen vaivaton menetelmä, jos haastateltava on eri puolella maata kuin haastattelija (Tampereen yliopisto 2019). Sovimme nimilautakunnan kanssa yhdessä parhaimmaksi tavaksi suorittaa sähköpostihaastattelu erinäisten syitä johtuen. Haastateltava oli nimilautakunnan ylitarkastaja.

5.3 Haastatteluiden analysointi

Haastatteluita analysoitaessa on tärkeää nostaa esiin niiden keskeisin sisältö ja kohdat, jotka vastaavat parhaiten tutkimusongelmiin jokaisen haastateltavan osalta. On monia erilaisia tapoja tehdä analyysia. Tässä tutkimuksessa käytetään analyysimenetelmänä tiivistämistä. Pyrkimys on tiivistää teemahaastatteluiden avulla saatu aineisto sellaiseen muotoon, joka tuo esille tärkeimmät tulokset tutkimuksen kannalta. Laadullisen tutkimusmenetelmän analyysiin ei yleensä käytetä teknisesti sovellettavia työkaluja. Haastatteluiden analyysi tulee tapahtua ennen keskeisimpiä tuloksia ja johtopäätöksiä. (KvaliMOTV 2019b.)

Haastatteluista saatuja vastauksia käsitellään anonymisti ja eikä tällä ole ollut vaikutusta tutkimusongelmien vastauksien saavuttamiseen. Tutkimukseen saadut vastaukset ovat jaoteltu haastattelussa käytettyjen teemojen mukaisesti ryhmiin myös analyysivaiheessa. Näin tuloksia on helpompi käsitellä ja ymmärtää. Tuloksiin on koottu oleellimmat ja vaikuttavimmat asiat haastatteluista, jolloin saadaan mahdollisimman relevantit tulokset.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa käsitellään haastatteluiden avulla saatuja tutkimustuloksia. Luku on jaettu tutkimuskysymyksien perusteella kolmeen osaan. Tulokset on saatu haastatteleamalla Länsi-Suomen maistraattia ja nimilautakuntaa. Länsi-Suomen maistraatin Vaasan yksiköstä haastateltavana oli henkikirjoittaja ja toimistos sihteeri. Henkikirjoittaja on koulutukseltaan lakimies ja on työskennellyt maistraatissa noin 20 vuotta. Tehtäviin kuuluu väestötietoasioiden ohella holhoustoimen tehtävät, julkisena notaarina toimiminen ja vihkimisten toimittaminen. Toimistos sihteeri on taas koulutukseltaan YO-merkonomi ja hän on työskennellyt maistraatissa yli 30 vuotta. Hänen tehtävät liittyvät moninaisesti väestötietojärjestelmän ylläpitoon. Nimilautakunnasta haastateltavana oli ylitarkastaja, joka on koulutukseltaan oikeustieteen maisteri. Hänen tehtävänkuvansa koostuu pääasiassa nimilautakunnan esittelijä- ja lainvalmistelutehtävistä ja hän toimii nimitysryhmän sihteerinä nimilainuudistusprosessissa. Hän on työskennellyt nimilautakunnassa noin 5 vuotta.

6.1 Nimiasioiden käsittely

Ensimmäinen pääteema käsittelee nimiviranomaisten työtä ja nimiasioiden käsittelyä. Tavoite on saada selville, millaiset käsittelyajat ovat ja miten nimiasioita käsitellään nyt ja tulevaisuudessa. Maistraatin pääasiallisiin tehtäviin kuuluvat nimitietojen kirjaaminen, ratkaiseminen ja muuttaminen sekä ilmoitus- että hakemusmenettelyllä. Nimilautakunnan tehtäviin kuuluu seurata etu- ja sukunimiä koskevissa asioissa noudatettavia käytäntöjä ja antaa lausuntoja nimiasioista maistraateille, mutta myös muille viranomaisille. Lisäksi he voivat tehdä aloitteita nimilainsäädännön uudistamisesta oikeusministeriölle.

Maistraatin mukaan nimiasioiden ratkaisutoiminta tapahtuu edelleen samalla tavalla kuin aikaisemman nimilain aikaan. Ilmoitusmenettelyllä hoidetut nimenmuutokset ovat kuitenkin vähentyneet ja sitä kautta hakemusmenettelyt ovat kasvussa. Maistraatti toteaa, että suurimmat haasteet ovat vielä edessä käsittelyjen kannalta, millaiset uudet linjaukset ja tulkinnat tulevat olemaan sopivien ja sopimattomien nimien välillä. Myös nimilautakunnasta todetaan, että tämä asia tulee alkuun lisäämään myös heidän työmääräänsä, sillä lausuntopyyntöjä pyydetään matalammalla

kynnyksellä. Lisäksi nimilautakuntaa työllistävät erinäisien koulutuksien pitämiset liittyen uuteen lakiin. Tällä hetkellä uusi laki ja sen tuomat linjaukset ovat kasvataneet nimilautakunnalla olevaa asiantuntija- ja ohjausroolia. He kuitenkin toteavat, että ajan kuluessa olisi tarkoitus, että ohjausrooli vähentyisi.

Maistraatin oli haasteellista todeta vielä mitään tarkkoja hyötyjä tai haittoja työskentelyyn liittyen, mutta muutamat asiat olivat nousseet esille. He totesivat, että uusi laki tuo aina mukanaan muutoksia, joihin ei ole osattu tai huomattu yksityiskohtaisesti vielä varautua. Yksi tällainen asia oli maksut, miten ne käytännössä muotoutuvat, jottei se johtaisi asiakkaiden kannalta kohtuuttomuuksiin. Lisäksi yhdeksi haittapuoleksi he nostivat lomakkeiden määrän kasvun. Kun on erilaisia hakemuksia erilaisilla lomakkeilla, lisääntyy työmäärä. Jokaisesta täytyy tehdä oma päätöksensä erikseen. Maistraatissa oltiin kuitenkin positiivisia sen suhteen, että ajan kuluessa asiat tullaan varmasti sujuvoittamaan paremmiksi.

Nimilautakunnassa nähdään hyötynä, että uusien linjauksien jälkeen, lausuntopyyntöjä tarvittaisiin entistä harvemmin selvien tapauksien käsittelyyn. Tämä tulisi vapauttamaan resursseja paremmin perusteluita vaativiin lausuntoihin ja samalla antamaan aikaa myös muiden työtehtävien hoitamiseen. Haastateltava myös mainitsi, että lautakunta on ollut jo pitkään ylityöllistetty käytettävissä oleviin resursseihin nähden ja melkein kaikki lautakuntalaiset toimivat nimilautakunnassa omien toimiansa ohella. Näin työpaineet ovat lisääntyneet lautakunnassa.

Uudenlain myötä nimiasioiden käsittelyajat on tarkoitus saada lyhemmiksi. Tämä koskee erityisesti nimilautakunnasta saatavien lausuntojen käsittelyä. Lautakunta toteaa, että käsittelyajat ovat pahimmillaan olleet useamman kuukauden.

”Optimaalinen tilanne olisi, jos suurin osa saapuneista lausuntopyyntöistä ehdittäisiin käsitellä aina heti seuraavassa mahdollisessa kokouksessa ilman, että lausuntopyyntöjä jäisi jonoon” Nimilautakunta.

Tällaiseen tilanteeseen on kuitenkin harvoin päästy. Lautakunnan kokouksia on ollut vuosittain noin 7–9 ja yhdessä kokouksessa on käsitelty jopa 120–180 nimiasiaa.

Maistraatti taas toteaa, että sen toimestaan käsittelyaika noin 1–2 viikkoa, joten sillä ei ole niinkään viivyttäviä vaikutuksia. Lisäksi he kertoivat, että he ovat muiden Suomen maistraattien kanssa ottaneet käyttöön nimiraadin. Nimiraati ei ole lautakunnan korvaaja. Se on maistraattien yhteisöelin, jossa pystytään viikossa ottamaan kantaa siihen, tuleeko nimi laittaa lautakunnan käsittelyyn vai hyväksytäänkö se suoraan. Nimiraati ei ole lakisäeinen, mutta se helpottaa maistraattien työskentelyä uusien nimilinjauksien kanssa.

Yhtenä haastattelun teemana oli selvittää, millaisella tasolla digitalisoinnin myötä mahdollinen sähköinen käsittely ja automaattinen ratkaisujärjestelmä ovat tällä hetkellä. Molemmat haastateltavat totesivat, ettei ole vielä otettu käyttöön, vaan ne ovat kehitysvaiheessa. Maistraattiin pystyy lähettämään sähköisesti hakemuksen sähköpostin välityksellä, mutta sieltä käsittelijä ottaa ne manuaalisesti ratkaistavaksi. Maistraatti kuitenkin korosti, että myöhemmin selkeät ja yksinkertaiset nimenmuutokset voidaan tulla ratkaisemaan automaattisella ratkaisujärjestelmällä. Kuitenkin esimerkiksi uudissukunimet, jotka vaativat käsittelijän manuaalista ratkaisua, ei voida tulla ratkaisemaan automaattisesti. Sekä maistraatti että nimilautakunta olivat kuitenkin sitä mieltä, että toimiva sähköinen järjestelmä sujuvoittaisi ja nopeuttaisi prosessia. Lisäksi nykyinen asiakaskunta on pitkälti sellaista, jotka haluaisivat asioiden hoituvan sähköisesti.

Uudessa etu- ja sukunimilaissa korostetaan paljon lapsen etua nimenannossa. Maistraatin mukaan se vaikuttaa käsittelyyn niin, että tullaan tarkemmin miettimään, onko nimi sovelias lapselle. Kansainväliset nimiasiat tullaan huomioimaan tarkemmin. Nimilautakunnassa myös todetaan, että lapsen etuun liittyvistä asioista on tullut jonkin verran yhteydenottoja ja lausuntopyyntöjä, mutta ensisijaisesti suurin vastuu ja työ näistä ovat maistraateilla.

”Rajapinnassa oleva nimi voidaan ensin käsitellä maistraattien nimiraadissa ja mahdollisesti nimilautakunnassa, jotta saadaan linjauksia sopivista nimistä” Maistraatti.

6.2 Näkemykset uudesta etu- ja sukunimilaista ja nimi mahdollisuuksista

Toinen pääteema tarkastelee viranomaisten näkemyksiä uudesta etu- ja sukunimilaista ja millaiset muutokset viranomaiset kokevat tärkeiksi ja ajankohtaisiksi. Maistraatin mukaan yksi odotetuimmista muutoksista oli sukunimeen liittyvät muutokset. Erityisesti lapselle periytyvät molempien vanhempien sukunimet ja paris kuntien yhdistelmäsukenimien käyttö sekä kirjoitusmuodot ovat olleen jo monien vuosien ajan kysytyjä. Maistraatti arvioi, että tämä voi aiheuttaa enemmän töitä viranomaisille, kun ihmiset alkavat ottaa käyttöönsä uuden lain antamia mahdollisuuksia.

Nimilautakunta pitää uudistusta välttämättömänä ja täsmentää, että kaikki kantaa ottaneet viranomaistahot pitävät uudistusta tarpeellisena. He toteavat, että muutostarpeet johtuvat väestön kansainvälistymisestä, muutoksista perherakenteissa ja pyrkimyksestä yksilöllisempään nimenantoon.

”Tavoite on ajantasaistaa etu- ja sukunimiä koskevaa lainsäädäntöä, keventää menettelyjä nimiasioissa ja mahdollistaa siirtymisen nimiasioiden sähköiseen käsittelyyn” Nimilautakunta.

Uusi laki on nimilautakunnan mukaan sallivampi ja siihen on tuotu paljon nimilautakunnan luomia aikaisemman nimilain soveltamiskäytäntöjä. Näin uudesta laista on tullut läpinäkyvämpi ja se mahdollistaa maistraattien itsenäisen työskentelyn määrättyissä asioissa. Tarkoitus on, että lähtökohtaisesti nimilautakunnasta ei tarvitse enää pyytää lausuntoja aikaisemman nimilain soveltamiskäytäntöasioihin.

Vaikka uusi laki on joustavampi ja yksilöitä paremmin huomioon ottava, on edelleen tarkoitus, että on erikseen tyttöjen ja poikien nimet. Maistraatin mukaan kuitenkin koko ajan ovat kasvussa sukupuolineutraalit, modernit kansainväliset nimet ja henkilöiden lempinimet, joita ei ole aikaisemmin ollut. Erityisesti maistraattien nimiraadissa tällaiset nimet ovat tuttuja. He myös lisäävät, että aikuiselle voidaan helpommin myöntää muun muassa sukupuolineutraali nimi kuin vaikka lapselle. Maistraatti korostaa, että lapsen etu otetaan näissä tarkasti huomioon.

Molemmat haastateltavat ovat sitä mieltä, että lakimuutoksesta ollaan laajalti tietoisia, vaikka maistraattiin tuleekin viikoittain tiedustelu nimiasioista. Sitä heidän on kuitenkin vaikea sanoa, johtuvatko yhteydenotot siitä, että ihmiset haluaisivat yleisesti tietoa asiasta vai ovatko tiedustelijat niitä, joilla on ollut nimenmuutosasiat mietinnässä jo pidemmän aikaa. Lisäksi nimilautakunta uskoo, että tietoisuutta lisäävät uuden lain saama julkisuus uutisissa ja Kotimaisten kielten keskuksen julkaisema ehdotuslista uusista uudissukunimistä.

Kysyin heiltä vielä tehtävämääristä ja niiden muuttumisesta. Maistraatin mukaan, on vaikea arvioida työmäärän muutoksia, sillä maistraattien työnjako on uuden lain myötä myös muuttunut. Länsi-Suomen maistraattiin tulee nykyään koko Suomen ruotsinkieliset nimiasiat hoidettavaksi. Aikaisemmin tuli vain oman alueen nimi-asioita.

”Arvioidaan, että näin alussa työmäärä voi lisääntyä, kun nimenmuutosta jo aikaisemmin harkinneet alkavat muuttaa nimiä” Maistraatti.

Nimilautakunnassa on näkynyt se, että entistä harvemmista asialuokista on tullut lausuntopyyntöjä ja näiltä osin tehtävät ovat vähenemässä. Kuitenkin he uskovat, että uudissukunimitrendi lisää tehtäviä, jolloin tilanne voi hieman kompensoitua. Myös näin alkuvuodesta nimilautakunnalla on vielä käsittelyjonossa vanhan nimilain mukaan ratkaistavia asioita. Vielä heillä ei myöskään ole mitään luotettavaa tilastointia asiasta. Näin ollen kokonaismäärissä he eivät ole havainneet laskua.

6.3 Yhteistyö muiden nimiviranomaisten kanssa

Viimeinen pääteema haastattelussa on yhteistyö nimiviranomaisten kesken ja muiden toimijoiden välillä. Tavoitteena on saada selville, miten yhteistyö toimii ja millaista vastuunjako ja vuorovaikutus ovat. Nimilautakunnan mukaan uudella lailla on pyritty vähentämään päällekkäisiä viranomaistoimia, selkiyttämään nimilautakunnan, maistraattien ja seurakuntien roolia. Nimilautakunta myös toteaa, että neuvontavastuuta on siirretty selkeämmin maistraateille.

”Yleisesti yhteistyötä maistraattien kanssa on pyritty tiivistämään ja tämä on koettu hyödylliseksi” Nimilautakunta.

Maistraatit ovat myös huomioineet päällekkäiset työt eri toimijoiden kesken ja se oli lähtökohta epävirallisen valtakunnallisen nimiraadin kehittämiseksi. Maistraatin mukaan tällä pyritään siihen, että nimilautakuntaan menisivät vain ne asiat, jotka oikeasti tarvitsevat lausuntoa. Nyt aluksi nimilautakunta saa kuitenkin käsiteltäväksi vähän enemmän asioita, sillä maistraatit haluavat saada lausuntoja rajanveto-tapauksiin tulevaisuutta varten.

”Nimilautakunnan on tarkoitus antaa lausuntoja haastaviin nimiasioihin, sillä heiltä löytyy enemmän asiantuntemusta muun muassa nimihistoriasta ja kansainvälisistä nimikäytännöistä” Maistraatti.

Nimilautakunta vielä tarkentaa, että se antaa vain erityisasiantuntemusta, eikä nimilautakunnan lausuntonsa ole päätös, vaan viranomaislausunto. Virallisen päätöksen tekee aina maistraatti.

Yhtenä toimijana myös seurakunnat huolehtivat nimiasioista omalta osaltaan. Maistraatti vahvisti, että seurakunnat eivät ole viranomaisia ja eivätkä maistraatit ohjeista tai valvo seurakuntia nimiasioissa. Kirkkohallituksen täytyy itse ohjeistaa seurakuntaansa lakimuutoksien tullessa. Seurakunnat vain kirjaavat kastetun lapsen nimen väestötietojärjestelmään. Jos seurakunnat kuitenkin alkavat epäillä nimen soveltuvuutta tai lainsäädäntö ei anna selvää vastausta, siirtävät he asian maistraatin käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi. Seurakuntien nimiasioiden käsittelyyn maistraatin oli vaikea sanoa, kuinka seurakunnissa uusi lainsäädäntö on käynnistynyt, mutta näin alussa on tullut vain vähän yhteydenottoja.

Lisäksi nimilautakunnalta tiedusteltiin, ovatko nimilautakunnan antamat päätökset muuttuneet usein hallintotuomioistuimissa, jos maistraatin antamasta ratkaisusta on tehty valitus. Nimilautakunta totesi, ettei mitään isoja määriä valituksia ei ole tullut. Osaksi vähäisten valitusten määrään he arvelivat, että lautakuntakäsittely on ollut välissä yhtenäistämässä maistraattien tulkintoja.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tärkein tavoite on ollut selvittää, millainen uusi etu- ja sukunimilaki on ja millaisia muutoksia se tuo nimiviranomaisten toimintaan. Haastatteluiden avulla saatiin selville haastateltavien keskeisimmät ajatukset ja mahdolliset kokemukset. Tässä tutkimuksen viimeisessä luvussa esitellään vielä keskeisimmät johtopäätökset tuloksista ja käydään läpi tutkimuksen luotettavuutta. Arvioidaan, miten tutkimusprosessi onnistui ja viimeisenä pohditaan mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

7.1 Keskeisimmät tulokset

Olettamus tutkimusaiheesta oli, että uusi etu- ja sukunimilaki on odotettu muutosmuuttuvaan ja digitalisoituvaan yhteiskuntaan. Suomalaisten perherakenteiden muutokset, kansainvälistyminen ja ihmisten omien identiteettien kehittyminen ovat luoneet haasteita yhdenvertaiseen nimenantoon ja nimenmuutokseen. Uuden lainsäädännön myötä nimien muuttamistoimia on pyritty tuomaan nykyaikaan sopivaksi ja nimiasioiden käsittelyä sujuvoittamaan.

Ensimmäinen tutkimuskohde oli nimiasioiden käsittely Länsi-Suomen maistraatin Vaasan yksikössä ja nimilautakunnassa. Tuloksista nousi selkeästi esille, että suuria muutoksia ei nimiasioiden käsittelyn kannalta ole vielä kumpikaan haastateltava kokenut. Sähköistä käsittelyä ja automaattista nimen ratkaisujärjestelmää ei ole vielä saatu käyttöön, vaan se on kehitysvaiheessa. Tällaisella järjestelmällä nähdään olevan helpotusta sekä viranomaisille että kansalaisille. Toimivalla järjestelmällä viranomaisten työskentely helpottuisi ja kansalaisten nimenmuutokset ratkeaisivat nopeasti ilman suurta vaivannäköä.

Tutkimuksesta ilmeni, että uusi laki kuitenkin nostaa aluksi molempien viranomaisten työskentelyä, sillä uusista nimi mahdollisuuksista johtuen maistraatit joutuvat tarkemmin käsittelemään nimien soveltuvuutta. Tämä työllistää myös nimilautakuntaa, sillä maistraatit pyytävät heiltä lausuntopyyntöjä uusiin linjauksiin matalammalla kynnyksellä. Tästä voidaan kuitenkin päätellä, että ajan kuluessa nämä

asiat tulevat vähentymään ja lausuntopyyntöjä tarvitaan ainoastaan tapauksissa, joihin nimilautakunnan asiantuntemuksella on oikeasti merkitystä. Näin myös nimilautakunnan ruuhkautunut käsittely alkaa purkaantua ja helpottua.

Toinen tutkimuskohde oli, miten haastateltavat näkevät uuden etu- ja sukunimilain ja uudet nimi mahdollisuudet. Tuloksista ilmeni hyvin se, että molemmat haastateltavat ovat kaivanneet lainsäädännön päivitystä tähän päivään. Molemmat näkivät muutostarpeen johtuvat muun muassa kansainvälistymisestä ja perherakenteiden muutoksista. Muutosta ovat tarvinneet niin kansalaiset kuin viranomaiset, jotta nimiasioiden hoitaminen olisi molempien osapuolien kannalta yksinkertaisempaa ja helpompaa.

Molemmat haastateltavat ovat sitä mieltä, että uusista nimistä ja lakimuutoksesta on oltu kansalaisten keskuudessa hyvin tietoisia, sillä uuden lain myötä tulleita nimimahdollisuuksia on jo tullut maistraattien käsittelyyn. Uusista nimistä maistraatti nosti esiin koko ajan lisääntyvät sukupuolineutraalit ja kansainväliset nimet, kun taas nimilautakunta korosti uudissukunimien käyttöönottoa. Mahdollisiin kyselyihin nimiasioista vastaa ensisijaisesti maistraatti, sillä se on ensisijainen nimiviranomainen.

Kolmas ja viimeinen tutkimuskohde oli, millaista toiminta on nimiviranomaisten kesken. Tavoitteena oli saada selvyyttä vastuunjaosta ja vuorovaikutuksesta. Tuloksista nousi esiin, että molemmat haastateltavat ovat huomanneet päällekkäiset viranomaistoimet. Nimilautakunta erityisesti korosti tähän ongelmaan ratkaisuksi, että yhteistyötä tulee lisätä maistraattien kanssa ja erityisesti kommunikointia tulisi vahvistaa. Maistraatti pohti asiaa enemmän käytännön tasoisesti. He pyrkivät alun rajanvetotapauksien jälkeen lähettämään vain sellaisia lausuntopyyntöjä nimilautakuntaan, jotka oikeasti tarvitsevat asiantuntijoiden käsittelyä.

Tuloksista selvisi myös, että maistraatin mukaan heidän ja seurakuntien välillä valitsee selkeä vastuunjako. Seurakunta ei ole viranomainen, eikä näin ollen voi tehdä viranomaisille tarkoitettuja ratkaisutoimenpiteitä. Maistraatti korosti, että seura-

kuntien tulee aina ongelmatilanteissa siirtää asia maistraatin käsiteltäväksi. Maistraatin oli vaikea sanoa, miten uusi laki on otettu vastaan seurakunnissa, sillä maistraatin tehtäviin ei kuulu valvoa seurakuntien toimintaa.

Yhteenvetona uudesta etu- ja sukunimilaista voidaan kuitenkin ajatella, että lakimuutos on hyvä ja monipuolinen jokaiselle osapuolelle. Uusi laki on otettu hyvin vastaan ja tavoitteet ovat selkeät. Vaikka uudistuksen alun käytännön haasteet saattavat olla ongelmallisia ja tuottaa ruuhkaa käsittelyyn, uskotaan niistä selviytyvän. Tavoitteena on kuitenkin, että tulevaisuudessa nimiasioiden muutokset ja uudet järjestelmät ovat toimivia. Tällä lakimuutoksella on kuitenkin vaikutusta jokaisen elämään, sillä jokaisella ihmisellä Suomessa tulee olla sekä etunimi että sukunimi.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksissa yksi tavoite on, ettei virheitä syntyisi ja jokaisessa tutkimuksessa olisi tärkeää arvioida tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen luotettavuutta mitataan yleensä validiteetin ja reliabiliteetin avulla. Validiteetti mittaa tutkimuksen pätevyyttä, eli tutkimusmenetelmän kykyä mitata täsmälleen sitä, mitä on ollut tarkoituskin mitata. Tässä tutkimuksessa se tarkoittaa, kuinka hyvin haastattelut tiedonkeruumenetelmänä mittaavat tutkittavaa asiaa. (Hirsjärvi ym. 2013, 231.) Validiteettia pyrin tavoittelemaan, että haastateltavaksi valittiin viranomaisia, jotka tuntevat nimilainsäädäntöä. Heistä jokainen toimii nimiasioiden parissa, mutta erilaisissa tehtävissä. Lisäksi tarkoitukseni oli tehdä selkeä ja ymmärrettävä haastattelulomake. Tarkoitus oli, että sekä haastattelijat että haastateltavat ymmärtäisivät kysymykset samalla tavalla. Mielestäni siinä onnistuin, sillä muun muassa sähköpostin välityksellä hoidetulla haastattelulla sai kysymyksiin sopivia vastauksia. Lisäksi haastatteluiden avulla keräämä tieto on yhteneväistä teorian kanssa.

Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimustuloksien toistettavuutta ja pysyvyyttä. Tarkoitus on, ettei mittaus tai tutkimus anna sattumanvaraisia tuloksia. Esimerkiksi mitä vähemmän on sattumanvaraisia virheitä, sitä vahvempi on reliabiliteetti ja tutkimusta voidaan toistaa. Reliabiliteettia voidaan todeta eri tavoilla riippuen tutkimuksesta. Reliabiliteettia voitaisiin tässä tutkimuksessa mitata siten, että haastateltaisiin uudelleen samoja henkilöitä ja nähtäisiin, saataisiinko heiltä samanlaiset tulokset kuin

aikaisemmin. Vaihtoehtoisesti haastateltaisiin toisen maistraatin yksikön nimiasioiden parissa työskenteleviä henkilöitä, joilla olisi suurin piirtein sama ammattitaito. Koen, että tämä opinnäytetyö on reliaabeli, sillä tutkimus voidaan toistaa samoja rajoituksia käyttäen uudestaan. Lisäksi en koe, että vastaukset olisivat erilaiset, jos heitä olisi haastatellut toinen henkilö. Mahdollisesti pieniä muutoksia vastauksiin voisi tulla riippuen siitä, millä alueella maistraatti toimii, mutta pääperiaatteiden uskoisin olevan samanlaiset. (Hirsjärvi ym. 2013, 231.)

7.3 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Opinnäytetyöprosessi sujui suunnitelmien mukaisesti. Päätin tutkimuksen aiheeni joulukuussa 2018 ja vuoden 2019 alussa tein aiheesta tarkan ja kattavan tutkimussuunnitelman. Hyödynsin sitä aloittaessani virallisen opinnäytetyön kirjoittamisen. Tutkimussuunnitelmassa asetin itselleni realisia tavoitteita, jotka saavutin ajallaan. Pysyin suunnitellussa aikataulussa niin hyvin, että sain opinnäytetyön valmiiksi hieman aikaisemmin kuin oli tarkoitus.

Työn teoriaosuus on hyvin kattava, josta saa selkeän kuvan nimilainsäädännöstä. Teoriaosuuden lähteenä käytin laajasti lainsäädäntöä ja oikeuskirjallisuutta, jolloin teoriaosuus on luotettava ja sisällöltään kattava pohjustamaan tutkimuksen empiiristä osuutta. Pyrin kirjoittamaan johdonmukaisesti ja saamaan lakipykälä avattua lukijaystävällisempään muotoon.

Tutkimuksen toteutukseen ja tuloksien analysointiin olin varannut eniten aikaa koko prosessissa. Tämä oli tarpeellista, sillä haastatteluiden suorittamiseen kului koko se aika, jonka olin suunnitellut. Haastattelulomakkeen luominen oli vaikeinta, sillä asiaan sopivien kysymyksien järjestäminen oikeassa muodossa oli haastavaa. Itse haastatteluiden sopiminen taas sujui moitteettomasti. Haastattelut toteutettiin kaikkien osapuolien kanssa parhaimmaksi katsomalla tavalla. Joitain asioita tuli mieleen vasta tuloksien analysointivaiheessa, joihin olisi voinut kysyä täsmennystä. Haastatteluiden purkamiseen ja tuloksien analysointiin kului myös yllättävän paljon aikaa.

Opinnäytetyöprosessi oli kokonaisuudessaan haasteellinen, mutta opettavainen. Tekemiseen vaadittiin paljon oma-aloitteisuutta, pitkäjänteisyyttä ja sitoutumista. Huomasin, kuinka tärkeäksi osaksi tällaisessa prosessissa hyvä suunnittelu ja aikataulutus muodostuivat. Lisäksi opinnäytetyön aikana oppi lähdekriittisyyttä ja yleisesti tutkimuksen toteuttamista.

7.4 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksen toteuttamisvaiheessa tuli muutamia mahdollisia jatkotutkimusaiheita mieleen. Yksi tutkimusaihe olisi etu- ja sukunimilain vaikutukset yksilöön ja identiteetin muodostumiseen. Tällöin voitaisiin selvittää, kuinka suuri merkitys nimellä on yksilöön ja hänen elämäänsä. Tällainen tutkimus vaatisi sen, että laki olisi ollut pitempään voimassa, jotta mahdolliset tulokset olivat relevantteja. Lisäksi mahdollinen tutkimusaihe olisi nimen muuttamisen syyt. Koska nimivaihtoehtoja on uuden lain myötä enemmän ja nimen muuttamista pyritään koko ajan helpottamaan, olisi aihe ajankohtainen ja mahdollisesti antaisi uutta näkökulmaa nimien kehitykseen.

Olisi myös kiinnostavaa kohdistaa tutkimus nimenantoon ja nimen muuttamiseen liittyviin risti-riitoihin. Niitä voisi tutkia vertailemalla oikeustapauksia. Uusien nimimuotojen yleistyessä ei voida välttyä ongelmatilanteilta, joten olisi mielenkiintoista nähdä, millaisia päätöksiä ja rajanvetoja viranomaiset tulevat tekemään.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 2001. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä. Vastapaino.
- Eduskunta 2018. Nimilainsäädännön uudistaminen. Viitattu 10.2.2019.
https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/nimilainsaadannon-uudistaminen.aspx
- Haapalainen, M. 2011. Alaikäisen lapsen sukunimi ja sen muuttaminen. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 30.1.2019.
<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/48742/Haapalainen%20M.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- HE 104/2017. Hallituksen esitys eduskunnalle etu- ja sukunimilaiksi ja laiksi rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta. Eduskunta. Viitattu 2.2.2019. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_104+2017.aspx
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. Porvoo. Bookwell Oy.
- Hirvonen, A. 2011. Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Viitattu 1.2.2019. https://www.helsinki.fi/sites/default/files/atoms/files/hirvonen_mitka_metodit.pdf
- Jyväskylän yliopisto 2015. Laadullinen tutkimus. Viitattu 10.3.2019.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Kangas, U. 2013. Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet. Helsinki. Talentum.
- Kangas, U. 2019. Etunimet, sukunimet ja laki. Helsinki. Alma Talent.
- Kangas, U. 2019. Helsingin sanomat. Etunimiä voi nyt olla neljä, ja lapsikin voi saada sukunimiyhdistelmän – näin nimilaki muuttui tiistaina. Viitattu 10.2.2019.
<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005951940.html>
- KHO:2013/2980. Korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätös. Finlex. Viitattu 14.2.2019. <https://www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/lyhyet/2013/201302980?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=nimilaki>
- Kiviniemi, E. 1982. Rakkaan lapsen monet nimet. Suomalaisten etunimet ja nimi-valinnat. Espoo. Amer-yhtymä Oy
- Kiviniemi, E. 2006. Suomalaisten etunimet. Karisto Oy.
- Korpivaara, P. 2005. Hämmäläinen vai khyamyalyaynen? inkerinsuomalaisten paluumuuttajien nimen muutoksista. Pro gradu –tutkielma. Viitattu 30.1.2019.

https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/11766/URN_NBN_fi_jyu-2005310.pdf?sequence=1

Kotimaisten kielten keskus 2019. Etu- ja sukunimilaki lyhyesti. Viitattu 5.2.2019. https://www.kotus.fi/kielitieto/nimisto/henkilonnimet/etu-_ja_sukunimilaki_lyhyesti

KvaliMOTV 2019a. Teemahaastattelu. Viitattu 14.3.2019. https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html

KvaliMOTV 2019b. Analyysi ja tulkinta. Viitattu 15.3.2019. https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3.html

L1265/1945. Etunimilaki. Suomen sukututkimusseura. Viitattu 12.2.2019. <https://www.genealogia.fi/nimet/nimi1265s.htm>

L9.8.1985/694. Nimilaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 9.2.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1985/19850694>

L11.6.1999/731. Suomen perustuslaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 31.1.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

L19.12.2017/946. Etu- ja sukunimilaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 2.2.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170946>

Maistraatti 2019. Nimiasiat. Viitattu 2.2.2019. <https://www.maistraatti.fi/fi/Palvelut/nimiasiat/>

Mikkonen, P. & Paikkala, S. 1992. Sukunimet. Keuruu. Otava.

Mikkonen, P. 2007. Etunimen valinta. Tiede-lehti. Viitattu 14.2.2019. https://www.kotus.fi/nyt/kolumnit_artikkelit_ja_esitelmat/artikkelit/etunimen_valinta

Närhi, E. 1992. Kielikello. Etunimet Suomen nimikäytännössä ja lain kourissa. Viitattu 14.2.2019. <https://www.kielikello.fi/-/etunimet-suomen-nimikaytannossa-ja-lain-kourissa>

Närhi, E. 1996. Suomalaista sukunimikäytäntöä. Helsinki. Edita.

Oikeusministeriö 2016. Nimilainsäädännön uudistaminen. Viitattu 10.2.2019. <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM009:00/2016>

Oikeusministeriö 2017. Nimilainsäädännön uudistaminen. Viitattu 12.2.2019. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79843/OMML_21_2017_Nimilain_uudistaminen.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Paikkala, S. 2004. Se tavallinen Virtanen. Suomalaisen sukunimikäytännön modernisoituminen 1850-luvulta vuoteen 1921. Tampere. Tammer-Paino Oy.

Paikkala, S. 2012. Puolison nimi vai oma nimi? Kielikello. Kielenhuollon tiedotuslehti. Viitattu 9.2.2019. <https://www.kielikello.fi/-/puolison-nimi-vai-oma-nimi->

Paikkala, S. 2018. Nimilaki uudistuu ensi vuonna – Sukunimien historia kertoo kansallisesta noususta ja uhosta. Yle. Viitattu 6.2.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10274194>

Paikkala, S. 2019. Nimiartikkelit. Etunimet sukututkimuksessa. Viitattu 14.2.2019. <https://www.genealogia.fi/nimet/nimi15s.htm#Alku>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2019a. Suomi on sukupuolten tasa-arvon edelläkävijä. Viitattu 2.2.2019. <https://stm.fi/suomi-on-sukupuolten-tasa-arvon-edellakavija>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2019b. Lainsäädäntö. Viitattu 2.2.2019. <https://stm.fi/tasa-arvo/lainsaadanto>

Tampereen yliopisto 2019. Verne liikenteen tutkimuskeskus. Kysely- ja haastattelumenetelmät. Viitattu 15.3.2019. <http://www.tut.fi/verne/tutkimusmenetelmat/kysely-ja-haastattelumenetelmat/>

Tilastokeskus 2018. Nettomaahanmuutto edellisvuotta pienempää vuonna 2017. Viitattu 12.2.2019. https://www.tilastokeskus.fi/til/muutl/2017/muutl_2017_2018-10-30_tie_001_fi.html

Valtioneuvosto 2018. Oikeusministeriö. Etu- ja sukunimiä koskeva sääntely uudistuu vuoden vaihteessa. Viitattu 2.2.2019. https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1410853/etu-ja-sukunimea-koskeva-saantely-uudistuu-vuoden-vaihteessa

Väestökisterikeskus 2018a. Näin nimilaki uudistuu. Viitattu 10.2.2019. <http://uutiskirjeet.vrk.fi/uutiset/vaestotietopalvelut/nain-nimilaki-uudistuu.html>

Väestökisterikeskus 2018b. Etu- ja sukunimiä koskeva sääntely uudistuu vuoden vaihteessa. Viitattu 10.2.2019. <http://uutiskirjeet.vrk.fi/uutiset/vaestotietopalvelut/etu-ja-sukunimea-koskeva-saantely-uudistuu-vuoden-vaihteessa.html>

LIITE 1

HAASTATTELUKYSYMYKSET LÄNSI-SUOMEN MAISTRAATILLE

1. Haastateltavan avointa kertomista taustoistaan (koulutus, nykyinen työnimike) ja työstään

- Pääasiallinen tehtävänkuva.
- Kauanko on työskennellyt maistraatissa ja nykyisessä tehtävässään?

2. Maistraatin tehtävät

- Mitä maistraatti tekee koskien nimiasioita?
- Millaisia käytännön muutoksia uusi etu- ja sukunimilaki on tuonut työtehtäviin?
- Mitkä ovat hyödyllisiä muutoksia ja jos on negatiivisia muutoksia, mitä ne ovat?

3. Nimiasioiden käsittely

- Tavoite on saada käsittelyajat lyhemmiksi. Miten pitkät käsittelyajat olivat ennen ja millaisiksi ne on tarkoitus saada?
- Onko sähköistä käsittelyjärjestelmää? Miten vaikuttaa käytännön työhön?
- Millainen näkemys on sähköisen käsittelyn merkityksestä ja sujuvuudesta?
- Milloin automaattinen ratkaisujärjestelmä tulee/tuli käyttöön?
- Onko asiakkaiden puolesta sähköinen käsittely yleistymässä?
- Miten uudet sukunimi mahdollisuudet ja tarkempi lapsen edun huomioon ottaminen näkyy suhteessa käsittelyyn? Tuleeko vaikuttamaan käsittelyn laatuun ja sujuvuuteen? Lisääkö työmäärää?
- Onko ilmoitus- ja hakemusasioiden erottelu selkeytynyt?

4. Näkemys uudesta etu- ja sukunimilaista

- Miten näette uuden etu- ja sukunimilain tarpeellisuuden ja ajankohtaisuuden?
- Yksi tavoite on turvata lapsen etu nimenannossa ja luoda tasa-arvoisempi lainsäädäntö. Toteuttaako mielestänne etu- ja sukunimilaki näitä paremmin

kuin aikaisempi nimilaki? Miten tulee näkymään käytännön työssä vai näkykö jo?

5. Uudet nimi mahdollisuudet

- Onko etu- ja sukunimilain antamat nimi mahdollisuudet näkyneet vielä? Jos on, mitä eniten?
- Ovatko tehtävämäärät kasvaneet tai pienentyneet uusista nimi mahdollisuuksista johtuen? Miten käy tulevaisuudessa?
- Ovatko ihmiset olleet tietoisia muutoksista nimilainsäädäntöön?

6. Yhteistyö muiden nimiviranomaisten ja seurakuntien kanssa

- Onko päällekkäisiä toimia ollut? Jos on, millaisia?
- Näkykö päällekkäisten viranomaistoimien vähentyminen?
- Onko vastuunjako nimien lainmukaisuuden selvittämisessä nimiviranomaisten ja seurakuntien välillä selkeytynyt?
- Ovatko lausuntopyyntöjen määrät kasvaneet tai vähentyneet nimilautakuntaan uuden etu- ja sukunimilain myötä? Mikä on arvio tulevaisuuden tilanteesta?

LIITE 2

HAASTATTELUKYSYMYKSET NIMILAUTAKUNNALLE

1. Haastateltavan avointa kertomista taustoistaan (koulutus, nykyinen työnimike) ja työstään

- Pääasiallinen tehtäväkuva.
- Kauanko on työskennellyt nimilautakunnassa?

2. Nimilautakunnan tehtävät

- Mitä nimilautakunta tekee?
- Miten uusi etu- ja sukunimilaki tulee vaikuttamaan tehtäväkuvaan? Hyödyt, haitat.

3. Nimiasioiden käsittely

- Tavoite on saada käsittelyajat lyhemmiksi. Miten pitkät käsittelyajat olivat ennen ja millaisiksi ne on tarkoitus saada?
- Millainen näkemys on sähköisen käsittelyn merkityksestä ja sujuvuudesta?
- Miten sähköinen käsittely vaikuttaa käytännön työhön?
- Miten uudet sukunimi mahdollisuudet ja tarkempi lapsen edun huomioon ottaminen näkyy suhteessa käsittelyyn? Tuleeko vaikuttamaan käsittelyn laatuun ja sujuvuuteen? Lisääkö työmäärää?

4. Näkemys uudesta etu- ja sukunimilaista

- Millaiset tavoitteet uudella etu- ja sukunimilailla on?
- Millainen uusi etu- ja sukunimilaki on verrattuna vanhaan nimilakiin?
- Miten näette uuden etu- ja sukunimilain tarpeellisuuden ja ajankohtaisuuden?

5. Uudet nimi mahdollisuudet

- Onko etu- ja sukunimilain antamat nimi mahdollisuudet näkyneet vielä? Jos on, mitä eniten.
- Näettekö, että tulevaisuudessa tehtävämäärät kasvavat vai vähenevät uusien nimi mahdollisuuksien takia?
- Ovatko ihmiset olleet tietoisia muutoksista nimilainsäädäntöön?

6. Yhteistyö muiden nimiviranomaisten kanssa

- Millainen vastuunjako eri nimiviranomaisten kanssa on ollut? Onko ollut sujuvaa? Millainen uusi vastuunjako on uuden etu- ja sukunimilain myötä?
- Onko päällekkäisiä toimia ollut? Jos on, millaisia?
- Ovatko lausuntopyyntöjen määrät kasvaneet tai vähentyneet uuden etu- ja sukunimilain myötä? Mikä on arvio tulevaisuuden tilanteesta?
- Kuinka usein nimilautakunnan antamat päätökset muuttuvat hallintotoimioistumisissa, jos maistraatin antamasta ratkaisusta on tehty valitus?